

การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว
THE ENHANCEMENT OF EMPATHY AMONG UPPER PRIMARY SCHOOL STUDENTS
THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES

พรพิมล เจริญอักษรกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE ENHANCEMENT OF EMPATHY AMONG UPPER PRIMARY SCHOOL STUDENTS
THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES

PORNPIMON CHAROENAKSORNKUL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(M.Ed. (Educational Psychology and Guidance))
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว

ของ

พรพิมล เจริญอักษรกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพัฒน์ เมฆขจร)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี)

ชื่อเรื่อง	การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กิจกรรมแนะแนว
ผู้วิจัย	พรพิมล เจริญอักษรกุล
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) เปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และ (2) เปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ นักเรียนมีคะแนนความเห็นอกเห็นใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา นักเรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง และผู้ปกครองยินยอม มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเพื่อเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย มีค่าคุณภาพของเครื่องมือเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว มีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความเห็นอกเห็นใจ, กิจกรรมแนะแนว, นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

Title	THE ENHANCEMENT OF EMPATHY AMONG UPPER PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH GUIDANCE ACTIVITIES
Author	PORNPIMON CHAROENAKSORNKUL
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Monthira Jarupeng
Co Advisor	Associate Professor Dr. Patcharaporn Srisawat

This research aimed to (1) compare the empathy levels of upper primary school students before and after participating in guidance activities and (2) compare the empathy levels between an experimental group, which participated in the guidance activities, and a control group. The study utilized a quasi-experimental research design. The sample consisted of 20 Grade 6 students from a private school during the first semester of the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The selection criteria required students to have an empathy score at or below the 50th percentile, be willing to participate in the study, and have parental consent. The students were randomly assigned into two groups: 10 in the experimental group and 10 in the control group. The research instruments included an empathy assessment for upper primary school students with a reliability coefficient of .90 and a set of guidance activities aimed at enhancing empathy, which had an instrument quality score of 1.00. Data were analyzed using mean, standard deviation, and t-tests. The results revealed that (1) the experimental group demonstrated a statistically significant increase in empathy levels after participating in the guidance activities at the .05 level, and (2) the experimental group's post-intervention empathy scores were significantly higher than those of the control group at the .05 level.

Keyword : Empathy, Guidance activities, Upper primary school students

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำอันมีประโยชน์ รวมทั้งได้เสียสละเวลาในการตรวจแก้ไขปริญญานิพนธ์และสอนข้อความรู้เพิ่มเติม ทั้งยังคอยให้กำลังใจส่งเสริมให้ผู้วิจัยมีความพยายามในการทำวิจัยอยู่เสมอ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร ที่กรุณาเป็นประธานในการสอบปริญญานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ อาจารย์ได้กรุณาสละเวลาและได้ให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะอย่างละเอียด ซึ่งส่งเสริมในการปรับปรุงการวิจัยครั้งนี้ให้สมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล และ อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โหมไชยะวงศ์ ที่ได้เมตตาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ และให้แนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์จากภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา ตลอดจนอาจารย์ทุกท่าน จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ศิษย์ได้พัฒนาเป็นผู้เรียนที่มีความเจริญงอกงาม

ขอขอบพระคุณ ในความอนุเคราะห์ของผู้อำนวยการ คุณครู รวมทั้งการให้ความร่วมมือของนักเรียนและผู้ปกครองจากโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลการวิจัย ซึ่งทำให้ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้เขียนตำราและเอกสารทุกฉบับที่ผู้วิจัยนำมาประกอบการศึกษา ตลอดจนนำมาอ้างอิงในงานวิจัย

ขอขอบพระคุณ สถานศึกษาที่ทำงาน ที่ให้โอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ที่แนะนำ และให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำปริญญานิพนธ์

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ ครอบครัวที่ดูแลกัน และเป็นพลังใจในทุกโอกาส เพื่อน ๆ ที่คอยรับฟัง ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือทุกประการ รวมทั้งน้อง ๆ ร่วมรุ่น ที่มีไมตรีจิตเอื้อเฟื้อต่อกันตลอดระยะเวลาการศึกษา คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณ และกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

พรพิมล เจริญอักษรกุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ.....	9
1.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจ	9

1.2 ความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ	12
1.3 แนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ	14
1.4 องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ	21
1.5 แนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ	24
1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ.....	24
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว	28
2.1 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว	28
2.2 ความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว	30
2.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว	32
2.4 ขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนว	35
2.5 เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมแนะแนว	35
2.6 กระบวนการ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว	42
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	49
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	49
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	49
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
2.1 แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย.....	50
2.2 กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอน ปลาย.....	53
การดำเนินการวิจัย.....	56
1. แบบแผนการทดลอง.....	56

2. การดำเนินการทดลอง	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	60
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
ความมุ่งหมายของการวิจัย	65
สมมติฐานในการวิจัย	65
ขอบเขตของการวิจัย	65
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	65
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
สรุปผลการวิจัย สรุปตามความมุ่งหมาย	66
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และหนังสือขอความ อนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ	84
ภาคผนวก ข ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อการวิจัย	88
ภาคผนวก ค การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	91

ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	121

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 เกณฑ์การให้คะแนนข้อความและการแปลผล.....	51
ตาราง 2 ตัวอย่างแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย.....	51
ตาราง 3 ตัวอย่างกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย	54
ตาราง 4 แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control-Group, Pretest-Posttest Design ..	57
ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (N = 60).....	61
ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)	62
ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (n = 20)	63
ตาราง 8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย	92
ตาราง 9 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย	93

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
--	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจและแบ่งปันความรู้สึกของผู้อื่น ถือเป็นลักษณะพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ และมักถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาคุณธรรมตลอดจนความสามัคคีในสังคม เนื่องจากโลกของเราเชื่อมต่อถึงกันและมีความหลากหลายมากขึ้น ดังที่ Schwab (2016) กล่าวว่าความเห็นอกเห็นใจเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ควรได้รับการพัฒนาและใช้เพื่อจัดการกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ซึ่งคุณลักษณะความเห็นอกเห็นใจมีบทบาทสำคัญเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ความยากลำบากทางสังคม รวมถึงการร่วมกันดูแลการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ยิ่งไปกว่านั้นความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นหนึ่งในทักษะชีวิต (Life Skills) ของเด็กและวัยรุ่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเนื่องจากเป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสมทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (World Health Organization, 1997) สอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในด้านความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Understanding) ที่ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าใจความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม รวมถึงความแตกต่างระหว่างบทบาททางสังคม บทบาททางเพศ ความสนใจและความสามารถของบุคคล ซึ่งความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกเชิงบวก เข้าใจความแตกต่างและเห็นคุณค่าระหว่างกัน จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองและผู้อื่นต่างก็เป็นพลเมืองโลกเช่นกัน เยาวชนจะเติบโตได้โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข (วิจารณ์ พานิช, 2556)

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจในสภาวะปัจจุบัน พบว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีสาเหตุในการศึกษาจากปัจจัยหลายประการ สาเหตุหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาการใช้ความรุนแรงในโรงเรียนที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ตลอดจนปัญหาการกลั่นแกล้งระหว่างนักเรียนในโรงเรียน เหตุการณ์เหล่านี้เน้นย้ำถึงการขาดความเห็นอกเห็นใจในเยาวชน (Hikmat et al., 2024) สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพโดยกองสุขศึกษาซึ่งทำการสำรวจในปี 2566 พบว่า ร้อยละ 44.2 ของเด็กและเยาวชนเคยตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้ง โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นใน

โรงเรียนถึงร้อยละ 86.9 ข้อมูลนี้เชื่อมโยงกับการเพิ่มขึ้นของการก่ออาชญากรรมในอนาคต โดยเฉพาะในเด็กที่เคยถูกกลั่นแกล้งที่มีแนวโน้มคิดแก้แค้นมากกว่าร้อยละ 42.8 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2566) ยิ่งไปกว่านั้น การเลี้ยงดูก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจน้อยลง ดังที่ สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน (2563) ได้กล่าวถึงทักษะความเห็นอกเห็นใจที่หายไปของเด็กไทยว่า ค่านิยมของพ่อแม่ยุคนี้มีลูกจำนวนน้อยลง หรือมีลูกคนเดียว ทำให้วิธีเลี้ยงดูยุคนี้มักมีลูกเป็นศูนย์กลางของบ้าน พ่อแม่มีแนวโน้มในการเลี้ยงดูลูกแบบตามใจ ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ของการมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เนื่องจากกำลังหล่อหลอมให้ลูกกลายเป็นเด็กที่เอาแต่ใจตัวเอง และมองตัวเองสำคัญที่สุด สอดคล้องกับ Borba (2564: 31) นักวิชาการที่ศึกษาและมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในเด็กผ่านการเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง ที่กล่าวถึงการหายไปของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและหมกมุ่นแต่กับตัวเอง ว่าเป็นภาวะเซลฟีหรือภาวะที่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งก็คือการโฆษณาตัวเอง สร้างภาพให้ตัวเอง และสนใจแต่ตัวเองโดยไม่สนใจความรู้สึก ความต้องการ และความวิตกทุกข์ร้อนของคนอื่น สิ่งนี้กำลังแทรกซึม และค่อย ๆ กัดกร่อนบุคลิกภาพของเด็ก ๆ ไปอย่างช้า ๆ

นอกจากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของจิตวิทยาเชิงบวก (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000) และการพัฒนาเยาวชนเชิงบวก (Damon, 2004) ที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและความหย่อนตัว ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดการยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นว่าความเห็นอกเห็นใจเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาของมนุษย์

เมื่อผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในบริบทของการศึกษาไทย พบว่าในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2560 – 2579 มีการตั้งเป้าหมายด้านผู้เรียน โดยพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งความเห็นอกเห็นใจเป็นองค์ประกอบหนึ่งของพัฒนาการด้านจริยธรรมของมนุษย์ ดังนั้นทักษะความเห็นอกเห็นใจของเด็กในบริบทสังคมไทยในปัจจุบันจะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เยาวชนไทยเป็นประชากรโลกที่มีศักยภาพ สอดคล้องกับที่ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2564) กล่าวถึงการส่งเสริมให้เด็กมีคุณภาพและมีความสุขได้ด้วยการบรรจุการสอนเรื่องความเห็นอกเห็นใจในหลักสูตรของโรงเรียน โดยยกตัวอย่างจากประเทศเดนมาร์กที่บรรจุหลักสูตรการสอนเรื่องความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นการศึกษาของ Orsini (2020) พบว่า เดนมาร์กได้บรรจุวิชาเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจลงในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ ค.ศ. 1993 ซึ่งนักเรียนทุก

คนจะต้องเรียนวิชานี้ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้ทำความเข้าใจลักษณะอารมณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้ที่จะสื่อสารอารมณ์อย่างตรงไปตรงมาและเหมาะสม โดยไม่ทำร้ายผู้อื่น และสามารถแสดงออกเพื่อสนับสนุนเพื่อนร่วมห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม

จากสาระสำคัญที่กล่าวถึงความสำคัญ ปัญหา นโยบาย และแนวคิดหลักขององค์การทาง การศึกษาของชาติ ซึ่งมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในนักเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเป็นประเด็นหลักในการวิจัย ครั้งนี้

สำหรับบทบาทในด้านงานแนะแนวด้วยการเป็นผู้ใช้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้แก่ ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามและเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม กิจกรรมแนะแนว จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของผู้เรียน และเพื่อให้ กิจกรรมแนะแนวเป็นส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้และฝึกการมี ความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยได้วางแผนกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนว ตลอดจนออกแบบกิจกรรม แนะแนวโดยใช้เทคนิคเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจที่ประมวลจากการศึกษาค้นคว้า (สมาคม แนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559)

เทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของ เด็กประถมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ เกม ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ ภายใต้กฎหรือกติกาที่กำหนด และเกิดความสนุกสนานในการเรียน สถานการณ์จำลอง มุ่งเน้นให้ นักเรียนแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ได้ทดลองแสดงพฤติกรรม ต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่จำลอง ใกล้เคียงสถานการณ์จริง การแสดงบทบาทสมมติ มุ่งเน้นให้นักเรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ จำลอง เพื่อฝึกความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดง และการอภิปรายกลุ่ม เป็นการกระตุ้น การสนทนาเกี่ยวกับหัวข้อที่เลือกไว้หรือประเด็นที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมพิจารณา และหาข้อสรุปร่วมกัน การใช้งานด้านศิลปะ มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างสรรค์งานด้วยการวาดภาพ การระบายสี และการตกแต่ง เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารและแสดงความคิดหรือความรู้สึกของ ผ่านผลงานที่ตนเองสร้างขึ้น และการเรียนรู้จากตัวแบบ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อ ภาพเคลื่อนไหว โดยสังเกตจากตัวละคร สามารถเรียนรู้พฤติกรรมหรือทักษะใหม่ ๆ จากตัวละคร ในวิดีโอ เช่น การแสดงออกทางอารมณ์ การตัดสินใจ หรือการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากตัว แบบที่มีประสิทธิภาพ (Bandura, 1986; โกศล มีคุณ, 2550; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2559; สกล วรเจริญศรี; 2560) นอกจากนี้การเสริมแรงเชิงบวกและการสร้าง

บรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรก็เป็นส่วนสำคัญต่อผู้เรียน (กนกวรรณ สุภาราญ, 2020)

ผู้วิจัยศึกษาพบว่า กิจกรรมแนะแนวถูกนำมาใช้ในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ จีวรพรรณ ไตรรัตนานนท์ (2557) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตในกิจกรรมแนะแนวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผ่านกิจกรรมแนะแนวรูปแบบโครงงาน ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมแนะแนวด้วยโครงงานส่งผลให้ทักษะชีวิตของนักเรียนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น โดยนักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้น และแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะชีวิตที่ดีขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม งานวิจัยของ สุอาภา มะหิงษาเดช (2555) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของกิจกรรมกลุ่มในการเสริมสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมและคุณลักษณะทางจริยธรรมในนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กาญจนา วงศ์ษา (2565) ศึกษาพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการกำกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีการกำกับอารมณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งพัฒนาการด้านการกำกับอารมณ์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นักเรียนยังแสดงความคิดเห็นเชิงบวกต่อกิจกรรม โดยชื่นชอบเนื้อหาที่หลากหลายและการมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

เมื่อผู้วิจัยศึกษาพัฒนาการตามช่วงวัย พบว่าในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยที่สำคัญและเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาด้านความเข้าใจต่อความรู้สึกทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกัน เข้าใจถึงสาเหตุที่มีผลต่อความรู้สึกนั้นๆ และมีความสามารถในการทำความเข้าใจความทุกข์ใจของผู้อื่นและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วย (Denham, Bassett, & Wyatt, 2007) ยิ่งไปกว่านั้นวัยประถมศึกษาตอนปลายยังเป็นช่วงวัยเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ที่นักเรียนจะต้องปรับตัวจากการเรียนและสังคมในระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นหากนักเรียนในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายได้รับการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจด้วยกิจกรรมแนะแนวอย่างเหมาะสม ผู้เรียนก็จะสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจอย่างต่อเนื่องให้เป็นคุณสมบัติติดตัวไปจนกระทั่งเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้

คำถามการวิจัย

กิจกรรมแนะแนวสามารถเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจให้กับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุม

ความสำคัญของการวิจัย

การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่ประโยชน์ดังนี้

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ

การศึกษานี้ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะนำไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการพัฒนางานแนะแนว วางแผนกิจกรรม หรือให้บริการแนะแนวที่สนับสนุนนักเรียนในการพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น

2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ

การเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของผู้อื่น ช่วยสนับสนุนสังคมที่มีความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจต่อกันมากขึ้น เปิดโอกาสให้กับการตั้งคำถามและพูดคุยที่สร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่เป็นเชิงบวก และทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกถูกยอมรับและมีส่วนร่วมในกลุ่ม ทั้งยังช่วยในการทดลองชุดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบ หรือการปรับปรุงและนำไปใช้เสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนในชั้นอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาความเห็นอกเห็นใจเป็นนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา

2567 ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 60 คน (ที่มาจากข้อมูลสถิติจำนวนนักเรียนของสถานศึกษา ณ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นนักเรียนที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นนักเรียนที่มีคะแนนความเห็นอกเห็นใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง และผู้ปกครองยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการทดลอง มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมแนะแนว

ตัวแปรตาม คือ ความเห็นอกเห็นใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นผ่านมุมมองของการจินตนาการจนเกิดกระบวนการคิดเสมือนเป็นสิ่งที่เกิดกับตนเอง และตอบสนองโดยแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ หมายถึง นักเรียนระบุอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการสะท้อนอารมณ์ตนเองผ่านการบอกเล่า และนักเรียนระบุอารมณ์ของผู้อื่นจากภาพใบหน้าและท่าทาง

2. ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น หมายถึง นักเรียนสังเกตและมองเห็นความเหมือนหรือความแตกต่างกันระหว่างตนเองและผู้อื่นทั้งทางกายภาพ อารมณ์ความรู้สึก และความคิด

3. ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น หมายถึง นักเรียนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจผู้อื่นผ่านคำพูด หรือการกระทำ หรือทั้งคำพูดและการกระทำ

กิจกรรมแนะแนว หมายถึง กระบวนการที่ถูกวางแผนขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยมีการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น นักเรียนสามารถคิดทำความเข้าใจความรู้สึก

และมุมมองของผู้อื่น และนักเรียนสามารถสื่อสารเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่นด้วยการสื่อสารทางวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษา มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยเป็นขั้นเตรียมตัวก่อนเรียนผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ เป็นขั้นที่บอกวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้ทราบ และมีการทบทวนความรู้เดิม

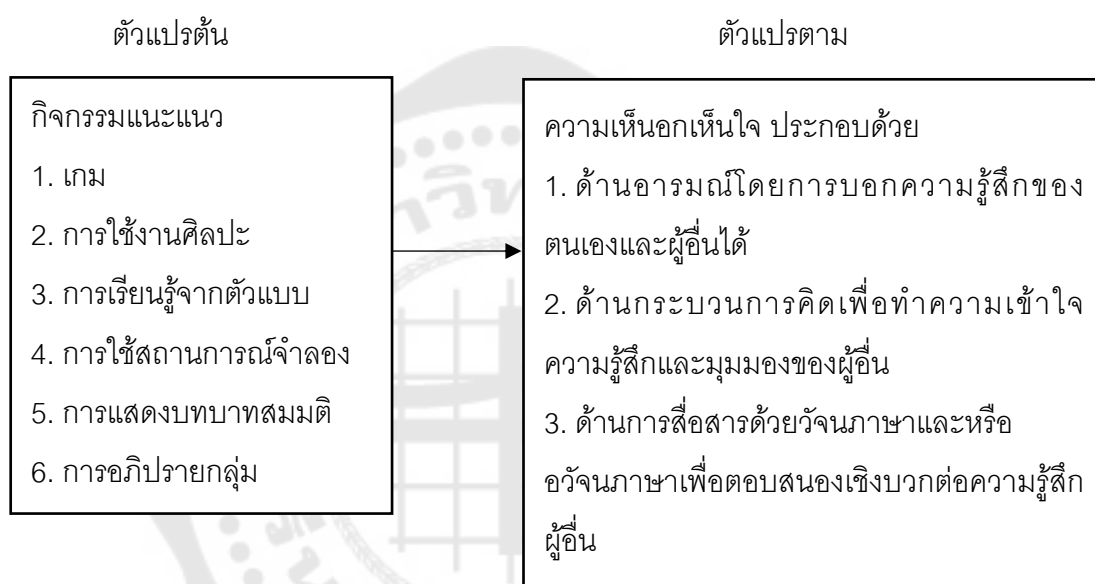
ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะฝึกทักษะเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทั้งสามด้านของ Cotton (1992) ผ่านเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ได้แก่ เกม การใช้งานศิลปะ การเรียนรู้จากตัวแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ตลอดจนการประมวลองค์ความรู้ที่ได้รับเป็นรายบุคคล

นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้านตามแนวคิดของ Cotton (1992) โดยประกอบไปด้วย 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2) ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และ 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
2. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.2 ความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.3 แนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.4 องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.5 แนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว
 - 2.1 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.2 ความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.4 ขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.5 เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมแนะแนว
 - 2.6 กระบวนการ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ

1.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจ

Theodor Lipps นักปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า Einfühlung ซึ่ง Edward Titchener ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “Empathy” มีความหมายว่า เอาใจใส่ (Hothersall, 2004) หรือที่ภาษาไทยแปลว่า ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ความเห็นอกเห็นใจ” ซึ่งมีการระบุความหมายตามแนวคิดที่เชื่อมโยงในแง่มุมต่าง ๆ โดยแง่มุมที่มีการพูดถึงความเห็นอกเห็นใจมากที่สุดคือการระบุถึงแนวคิดทางด้านการคิด แนวคิดทางด้านทางด้านอารมณ์ อย่างไรก็ตามมีคำจำกัดความเป็นจำนวนมากรวมทั้งสองคำไว้ด้วยกัน นอกจากนี้คำจำกัดความของความเห็นอกเห็นใจที่ถูกลำถึงส่วนใหญ่ก็มีแนวคิด

เกี่ยวกับการตอบสนองทางอารมณ์ คือความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น และการรับรู้ความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น ซึ่งในส่วนของรับรู้ความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น มีการขาดความสอดคล้องกันในหมู่นักทฤษฎี (Schonert-Reichl, 2011) เนื่องจากนักทฤษฎีบางคนเชื่อว่าอย่างน้อยต้องสร้างความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่นให้น้อยที่สุดเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ (Feshbach, 1975) ในขณะที่ Hoffman (1982) กล่าวว่า ในระยะแรกของการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ ยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้ความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น

เมื่อคำว่าความเห็นอกเห็นใจได้ถูกบรรจุอยู่ในคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงศึกษาคำจำกัดความเพิ่มเติม พบว่า การให้คำนิยามคำว่าความเห็นอกเห็นใจจากนักทฤษฎีและนักวิชาการต่างประเทศ มีดังนี้

Rogers (1980) นิยามเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึงความสามารถในการรับรู้และเข้าใจกรอบอ้างอิงภายในของผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทางอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น เสมือนกับว่าตนเองเป็นบุคคลนั้น

Johnson (1983) กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นการเข้าถึงสถานะจิตใจหรืออารมณ์ของคนอื่นผ่านการสังเกตพฤติกรรมหรือสัญญาณที่แสดงออกโดยบุคคลนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษากายภาพ การแสดงอารมณ์ทางด้านสมองหรือทางอารมณ์ที่แสดงออกมาทางการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด

Hoffman (1987) อธิบายความหมายของความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นการมีความรู้สึกร่วม คือการที่เราแบ่งปันและเข้าใจประสบการณ์และความรู้สึกของผู้อื่นตามที่เราได้สัมผัส โดยไม่จำเป็นต้องสื่อสารโดยตรง

Goleman (1995) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจคือความสามารถในการก้าวออกจากกรอบความคิดของตัวเอง และเข้าสู่ความคิดและความรู้สึกของบุคคลอื่น เป็นการมองโลกผ่านสายตาคนอื่นโดยไม่ตัดสิน และเข้าใจความรู้สึกของบุคคลนั้น แม้จะไม่เคยมีประสบการณ์นั้นด้วยตนเองก็ตาม

Eisenberg (2000) ได้เน้นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจไปที่ความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อความรู้สึกของผู้อื่นอย่างถูกต้องและเหมือนกันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับผู้อื่นได้อย่างดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การมีความอดทนและการรับฟังอารมณ์ของคนอื่นช่วยให้เราสามารถเข้าใจและรับรู้ถึงความสำคัญของสถานการณ์ที่เขาอยู่ในขณะนั้นได้มากขึ้น การตอบสนองด้วยอารมณ์ที่เหมือนกันจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เราสร้าง

ความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่มีความสุขและมีความสำเร็จในการสื่อสารและความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

Hoffman (2001) กล่าวว่า การแสดงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจที่เป็นธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพที่มีความหมายระหว่างบุคคลได้ การเสริมสร้างคุณค่านี้ช่วยให้บุคคลสามารถให้ความรู้สึกับผู้อื่นอย่างเป็นธรรม และใช้เป็นแรงบันดาลใจในการช่วยเหลือคนอื่น ๆ โดยมีความยับยั้งที่จะไม่ปล่อยให้ความก้าวร้าวเข้ามาทำลายสัมพันธภาพที่มีความหมายนี้ได้ด้วย

Cotton (1992) สรุปการวิจัยเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจกับเด็กและได้คำจำกัดความของความเห็นอกเห็นใจว่าเป็นความสามารถทางด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของผู้อื่นได้ และความสามารถทางด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการสื่อสารความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจของผู้อื่นด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษา

Warren (2018) กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นการตอบสนองของความรู้สึกของผู้อื่นเมื่อพวกเขาต้องการ ซึ่งผู้ที่มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจะมีความต้องการช่วยเหลือจากใจรากับเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตนเอง

American Psychological Association (2023) นิยามความหมายของความเห็นอกเห็นใจว่าเป็นการเข้าใจบุคคลจากบริบทอ้างอิงของเขาหรือเธอมากกว่าของตัวเอง หรือประสบการณ์ความรู้สึก การรับรู้ และความคิดของบุคคลนั้นแทน เป็นความสามารถในการเข้าใจและแบ่งปันความรู้สึกของผู้อื่น เป็นโครงสร้างที่ซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและอารมณ์ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก ในด้านจิตบำบัด การเอาใจใส่ของนักบำบัดต่อผู้รับบริการอาจเป็นทางเชื่อมโยงสู่ความเข้าใจในการรับรู้ ผลกระทบแรงจูงใจ หรือพฤติกรรมของผู้รับคำปรึกษา

จากการศึกษานิยามของคำว่าความเห็นอกเห็นใจจากนักวิชาการในประเทศไทยพบว่า มีการให้ความหมายที่แตกต่างหลากหลาย เช่น

จิตราภรณ์ ทองกวอด (2555) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การเข้าถึงใจความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จวีรวรรณ ปัญจนันท์ (2554) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) นิยามคำว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ (2564) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา กล่าวคือ เป็นการพยายามเข้าใจผู้อื่นจากมุมมองและบริบทที่ผู้อื่นกำลังเผชิญอยู่ โดยการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องหมายถึงการช่วยเหลือเท่านั้น แต่อยู่ที่การมองเห็นผู้อื่นและสถานการณ์ของเขาจากมุมมองที่แตกต่างออกไป

จากการศึกษาคำจำกัดความของความเห็นอกเห็นใจทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ จะเห็นได้ว่าความหมายของความเห็นอกเห็นใจต่างระบุถึงความรู้สึก ความคิด และการแสดงออก ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจคือการเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและร่วมรู้สึกเช่นเดียวกับผู้อื่นผ่านมุมมองของเขา ความเห็นอกเห็นใจเกิดจากการสังเกตพฤติกรรม การรับฟังอย่างตั้งใจและจินตนาการจนเกิดกระบวนการคิดเสมือนเป็นสิ่งที่เกิดกับตนเอง ความเห็นอกเห็นใจจะช่วยเชื่อมโยงและสร้างสัมพันธภาพอย่างมีความหมายระหว่างบุคคลในสังคมได้

1.2 ความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ

ความเห็นอกเห็นใจถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ส่งเสริมสังคมและต่อต้านสังคม (Damon et al., 2006) มีบทบาทสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ รวมถึงความสัมพันธ์ส่วนตัว ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการส่งเสริมความเข้าใจ สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และส่งเสริมผลลัพธ์เชิงบวกทั้งในบริบทส่วนบุคคลและทางอาชีพ ขอบเขตของหน้าที่ที่ความเห็นอกเห็นใจในเด็กสามารถเป็นสื่อกลางได้ ได้แก่ ความเข้าใจ ทางสังคม ความสามารถทางอารมณ์ พฤติกรรมทางสังคม และศีลธรรม สอดคล้องกับ Cotton (2001) ที่กล่าวสรุปจากการศึกษางานวิจัยเป็นจำนวนมาก โดยระบุว่า การแนะแนวและการฝึกอบรมให้เด็กรู้จักการเอาใจใส่ผู้อื่นช่วยเพิ่มความสามารถทางอารมณ์และการรับรู้ในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และยังนำไปสู่พฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้น การควบคุมความก้าวร้าวและพฤติกรรมต่อต้านสังคมอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสำคัญต่อการเรียน

ผู้วิจัยสามารถจำแนกความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการและการวิจัยได้ดังนี้

1. การสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีขึ้น

Ickes (1993) พบว่า ความเห็นอกเห็นใจช่วยให้แต่ละบุคคลเข้าใจอารมณ์และมุมมองของผู้อื่นซึ่งสามารถช่วยปรับการสื่อสารให้นำไปสู่การสร้าง ความพึงพอใจและความ

ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น เป็นผลย้อนกลับไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีความหมายมากขึ้น สอดคล้องกับ ทศนีย์ สุริยะไชย (2554) ที่ได้ระบุถึงทักษะที่สำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของสังคม คือความเห็นอกเห็นใจที่เราสามารถรับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจช่วยให้เราสามารถปรับตัวต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม และนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างพฤติกรรมกรรมการแบ่งปันและเอาใจใส่ต่อผู้อื่นได้นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ กัญญกานต์ โสภา (2559) จัดให้ความเห็นอกเห็นใจเป็นทักษะสำคัญที่ได้รับการยกย่องในแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งช่วยให้เราสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมีความสุขกับผู้อื่นในสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่าง ความเห็นอกเห็นใจช่วยให้เราเข้าใจและเข้าถึงทัศนคติและประสบการณ์ของผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เราสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่หลากหลายได้อย่างมีความสุขและมีความสำเร็จ

2. แก้ปัญหาความขัดแย้ง

จากการทบทวนผลงานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นอกเห็นใจและความก้าวร้าวของเด็กและวัยรุ่นของ Lovett และ Sheffield (2007) พบว่า เมื่อเด็กและวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสังเกตเห็นความเศร้า ความกลัว หรือการแสดงออกถึงความทุกข์ใจของบุคคลเป้าหมาย ก็จะมีผลให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์ที่คล้ายคลึงกันซึ่งนำไปสู่การยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง จากการศึกษาของ Roberts et al. (2014) พบว่า เด็กที่แสดงความเห็นอกเห็นใจและพฤติกรรมทางสังคมในระดับที่สูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือแสดงออกภายนอกน้อยกว่า นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Li et al. (2023) พบว่าการคิดในมุมมองของผู้อื่นอาจช่วยป้องกันความก้าวร้าวในวัยรุ่นได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเห็นอกเห็นใจจากการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการลดปัญหาภายนอกในเด็กวัยรุ่น

3. ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

การวิจัยโดย Dutton et al. (2006) พบว่าผู้นำกลุ่มที่มีความเห็นอกเห็นใจสามารถเข้าใจความต้องการและแรงจูงใจของสมาชิกในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการแสดงความเห็นอกเห็นใจช่วยให้ผู้นำกลุ่มสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวก ซึ่งส่งผลให้เป็นการเพิ่มกำลังใจและพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Goleman (2020) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำ โดยเมื่อผู้นำกลุ่มแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจและเชื่อมั่นในสมาชิกกลุ่ม จะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพโดยรวมมากขึ้น

4. พฤติกรรมทางสังคมที่เพิ่มขึ้น

จากการศึกษาของ Eisenberg (2006) พบว่า เด็กที่แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจผู้อื่นในระดับที่สูงกว่ามักจะมีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสังคมมากขึ้น และมีความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาระยะยาวพบว่าเมื่อครูให้คะแนนนักเรียนที่แสดงออกถึงความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้นักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าเด็กที่สามารถเข้าใจและแบ่งปันความรู้สึกของผู้อื่นได้ มีแนวโน้มที่จะประพฤติตนเข้าสังคมและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในเชิงบวก เด็กที่เข้าสังคมมีแนวโน้มที่จะเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น เข้ากับคนง่าย และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนที่ให้การสนับสนุน ซึ่งส่งผลไปถึงแนวโน้มที่จะถูกมองในแง่บวกจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้ การแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจและการตอบรับความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น สามารถนำไปสู่พัฒนาการทางอารมณ์ที่ดีขึ้นได้ เมื่อเด็กรู้สึกเข้าใจผู้อื่นและได้รับการสนับสนุน เด็กจะมีความยืดหยุ่นต่อความเครียดและส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

1.3 แนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ

จากการศึกษาแนวทางและทฤษฎีด้านความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยพบว่ามีแนวทางและทฤษฎีที่หลากหลายและมุ่งเน้นไปตามการนิยามที่ต่างกันดังนี้

1.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจของ Hoffman

Hoffman (1982) สร้างแบบจำลองเชิงทฤษฎีที่อธิบายการพัฒนาความทุกข์ยากจากวัยทารกถึงวัยเด็ก ในแบบจำลองสี่ระดับซึ่งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กที่เปลี่ยนจากความกังวลเกี่ยวกับตนเองแบบเห็นแก่ตัวไปสู่การตอบสนองต่อความทุกข์ของผู้อื่น และพัฒนาเป็นความห่วงใยผู้อื่นที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเห็นแก่ผู้อื่น และมุ่งเน้นไปที่ผู้อื่น

เมื่อประมวลลำดับขั้นพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจตามทฤษฎีของ Hoffman พบว่า ในช่วงอายุ 0 - 12 เดือน ทารกตอบสนองความต้องการของตนเองก่อนเนื่องจากความเครียดจากภายใน เช่น การร้องไห้เมื่อแรกเกิดในลำดับขั้นที่สองอายุ 12 - 18 เดือน เด็กรับรู้ถึงความเป็นตัวตนของตนเองที่แยกจากคนอื่นและเริ่มรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น อย่างไรก็ตามเด็กยังคงสับสนระหว่างความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เด็กจะก้าวผ่านขั้นที่สามในช่วงอายุ 2 - 8 ปี เมื่อเด็กอายุสามขวบจะเริ่มระบุอารมณ์บางอย่างได้อย่างเหมาะสม แต่การแสดงออกยังคงไม่สมบูรณ์จนถึงอายุ 6 ขวบ ในขั้นประถมศึกษา พัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กก้าวไปสู่ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจอย่างแท้จริงกับความรู้สึกของบุคคลอื่น เด็กจะพัฒนาทักษะที่ช่วยให้พวกเขา

สามารถรับรู้สัญญาณทางอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนของความทุกข์ของผู้อื่นได้ดีขึ้น โดยที่เด็กมีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่บุคคลอื่นต้องการได้มากขึ้นผ่านการปลอมโยนหรือความช่วยเหลือ โดยไม่ต้องคาดเดาเหมือนในช่วงเริ่มต้น และในช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายไปจนถึงวัยรุ่นตอนต้นซึ่งเป็นลำดับขั้นที่สูง เด็กจะสามารถมีความรู้สึกร่วมกับความทุกข์ยากของคนกลุ่มหนึ่งหรือชั้นเรียนทั้งหมดได้ เช่น คนไร้บ้าน คนจน หรือคนที่ถูกกดขี่ เนื่องจากความสามารถทางปัญญาที่เพิ่มขึ้นและความซับซ้อนในการรับรู้ตนเองและผู้อื่นว่าเป็นบุคคลที่มีความต่อเนื่องในชีวิต มีตัวตนในส่วนที่ไม่ได้มองเห็นและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน เด็กจึงเข้าใจว่าตนเองและผู้อื่นเป็นบุคคลอิสระที่มีอารมณ์ความรู้สึกอาจเกี่ยวข้องไม่เพียงแต่กับสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประวัติศาสตร์เฉพาะตัวของเหตุการณ์ในอดีตและประสบการณ์ชีวิตที่ยาวนานด้วย

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของ Goleman

Goleman (1998) กล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นการรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ และความกังวลของผู้อื่นด้วยความห่วงใย ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจผู้อื่น (understanding others) คือการเข้าใจความรู้สึกและมุมมอง เรื่องกังวลของผู้อื่น รวมถึงการเข้าใจความต้องการของผู้คนในสถานการณ์ต่าง ๆ การรู้จักการส่งเสริมผู้อื่น (developing others) คือเมื่อเรารู้สึกถึงสิ่งที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ของผู้อื่น รวมถึงการรู้จักต้องการสนับสนุนและส่งเสริมความรู้และความสามารถของผู้อื่นให้พัฒนาไปสูงขึ้น โดยไม่สนใจข้อบกพร่องต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ การมีจิตใจช่วยเหลือ (service Orientation) ซึ่งหมายถึงเราสามารถรับรู้ความต้องการของผู้อื่น ว่าความต้องการของพวกเขาคืออะไร พวกเขาเป็นอย่างไร และเรารู้สึกว่าพวกเขาต้องการอะไร โดยมีความปรารถนาที่จะทำสิ่งที่ผู้อื่นต้องการโดยไม่มีการคาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน การรู้จักให้ออกาสผู้อื่น (leveraging diversity) คือการรู้จักถึงความแตกต่างต่อผู้คนที่ไม่สอดคล้องเท่าที่กับเราและมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาเป็นหรือทำ โดยเข้าใจว่านั่นเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถแตกต่างกันได้ และการการตระหนักรู้ความคิดของกลุ่ม (political awareness) คือการเข้าใจความคิดของกลุ่ม อารมณ์ของกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการเข้าใจและรู้เรื่องความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

1.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของ Cotton

Cotton (1992) รวบรวมประเด็นคำจำกัดความก่อนที่จะสรุปผลการวิจัยและเสนอคำจำกัดความของความเห็นอกเห็นใจว่า หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ ความสามารถทางด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจ

ความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และความสามารถในการสื่อสารเพื่อแสดงความคิดเห็นนอกเหนือใจต่อผู้อื่นด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษา

ในการพัฒนาความเข้าใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความคิดเห็นนอกเหนือใจในเด็กนั้น มีแนวทางปฏิบัติโดยการเลี้ยงดูเชิงบวก ผู้ปกครองตอบสนองเด็กโดยการไม่ลงโทษ และไม่เผด็จการ การอธิบายให้เด็กได้รับรู้ถึงผลกระทบของพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อผู้อื่น การส่งเสริมให้เด็กเข้าใจว่าตนเองมีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยการมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อต่อกัน การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าเอาใจใส่และมีความเห็นอกเห็นใจ การอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ทำร้าย หรือทำให้ผู้อื่นทุกข์ใจ ยิ่งไปกว่านั้น การเลี้ยงดูเชิงบวกยังรวมถึงการส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนพูดคุยถึงความรู้สึกและปัญหากับผู้ปกครอง นอกจากนี้ Cotton (1992) ยังได้กล่าวถึงการเลี้ยงดูเด็กเชิงลบที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้าใจและพฤติกรรมที่เห็นอกเห็นใจ การข่มขู่และการลงโทษทางร่างกายที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงให้เด็กประพฤติตัวอย่างเหมาะสม พฤติกรรมที่ไม่มั่นคงต่อการแสดงออกของความต้องการทางอารมณ์ของเด็ก สถานการณ์ในบ้านที่มีการทำร้ายร่างกาย และการให้รางวัลภายนอกหรือสินบนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมทำความดีจากเด็กก็มีผลเชิงลบต่อการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ

1.3.4 แนวคิดทางด้านอารมณ์และสังคมที่เสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของ

Vygotsky

Vygotsky (1978) เน้นย้ำถึงการให้เด็กมีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจและการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการพัฒนาระบวนการคิดและอารมณ์ของเด็ก โดยการที่เด็กมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความรู้มากกว่า พวกเขาจะพัฒนาความเข้าใจและทักษะของตนเองให้เกินกว่าระดับการพัฒนาในปัจจุบันได้ แนวคิดนี้เรียกว่า Zone of Proximal Development ดังนั้นการทำกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจและการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์ด้วยสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมไปสู่การพัฒนาและปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการนี้สนับสนุนให้พวกเขาคิดอย่างมีวิจารณญาณ พิจารณามุมมองที่หลากหลาย และพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับโลกรอบตัว เด็กจะได้พิจารณาความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับเขาซึ่งเป็นการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ ทฤษฎีการพัฒนาอารมณ์และสังคมของ Vygotsky เน้นย้ำถึงบทบาทที่สำคัญของการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่จำเป็นในการเรียนรู้ของเด็ก

1.3.5 ทฤษฎีพัฒนาการด้าน ค่านิยม ศีลธรรม จริยธรรม

ตามที่ Piaget (1932) กล่าวไว้ พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม โดยพัฒนาการทางจริยธรรมจะสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ เขาเชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ ความรู้สึก และการสร้าง ในการศึกษาค้นคว้าพบว่าเด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 – 10 ปี ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะบรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 – 10 ปี เช่นกัน โดยแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นก่อนศีลธรรม (Pre-Moral) ช่วงอายุก่อน 5 ขวบ เป็นขั้นที่เด็กยังไม่มีความสามารถรับรู้สิ่งแวดลอมรอบตัวได้อย่างละเอียด ไม่เข้าใจกฎเกณฑ์พฤติกรรม โดยพฤติกรรมของเด็กในช่วงนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกโดยการตอบสนองต่อรางวัลหรือการลงโทษจากผู้ใหญ่

2. ขั้นยึดคำสั่ง (Heteronomous) ช่วงอายุประมาณ 6-9 ขวบ ในขั้นนี้เด็กจะรับรู้สิ่งแวดลอมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น พฤติกรรมต่าง ๆ อยู่ใต้กฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่กำหนด เด็กจะเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เด็กรับรู้และทำตามกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางศีลธรรมที่มาจากพ่อแม่ คุณครู และเด็กด้วยกัน ทำให้เด็กในช่วงอายุนี้มีความเชื่อถือดังต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมใดจะถูกตองหรือดีก็ต่อเมื่อผู้แสดงพฤติกรรมได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

2.2 ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีอย่างเคร่งครัดและห้ามแก้ไขเด็ดขาด

2.3 ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ถ้าใครทำตามกฎเกณฑ์ คนนั้นจะเป็นเด็กที่ดี คนที่ไม่ทำตามกฎเกณฑ์จะเป็นเด็กที่ไม่ดี

2.4 การตัดสินว่าใครกระทำผิดหรือกระทำถูก จะไม่ผ่านกระบวนการคิดที่คำนึงถึงความตองการ แรงจูงใจ หรือเจตนาของผู้กระทำ

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous) ช่วงอายุตั้งแต่ 9 ขวบขึ้นไป เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และพัฒนาไปสู่ตั้งเกณฑ์ที่จะเป็นตัวของตัวเอง เน้นการร่วมมือโดยกฎกติกาเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่ยอมรับร่วมกัน ทำให้เด็กในช่วงอายุนี้มีความเชื่อถือดังต่อไปนี้

3.1 กฎเกณฑ์คือข้อตกลงระหว่างบุคคลและกฎเกณฑ์อาจเปลี่ยนแปลงโดยที่บุคคลเหล่านั้นคิดเห็นตรงกันว่าเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่ใช้

3.2 กฎเกณฑ์จะมีความหมายหรือมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อบุคคลที่จะปฏิบัติตามรับกฎเกณฑ์นั้น

3.3 การร่วมมือ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญ

3.4 แรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำ ถูกนำมาใช้ร่วมในการประเมินและตัดสินว่าใครถูกหรือผิด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524)

1.3.6 ประมวลพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจตามช่วงวัย

พัฒนาการทางด้านความเห็นอกเห็นใจเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม ดังที่ นัทธ ลีทธานันท์ (2541) กล่าวว่า พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม คือ กระบวนการที่มนุษย์สามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกและจัดการอารมณ์ของตนเอง ตั้งเป้าหมายและบรรลุเป้าหมาย เข้าใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น สร้างและรักษาความสัมพันธ์ รวมถึงการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์นั้น

ความเห็นอกเห็นใจเป็นอารมณ์ที่ซับซ้อนซึ่งพัฒนาไปตามช่วงวัย โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การวิจัยในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าความเห็นอกเห็นใจ เกิดขึ้นตั้งแต่เด็กอายุยังน้อยมาก แม้ວ່ານักทฤษฎีในยุคแรกๆ จะสงสัยในความสามารถของเด็กเล็กในการแสดงความเห็นอกเห็นใจ แต่ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กสามารถรับรู้และตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นได้ตั้งแต่ยังเล็ก โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Knafo et al., 2008) ทารกและเด็กวัยหัดเดินทารกแรกเกิดแสดงอาการร้องไห้แบบสะท้อนกลับเพื่อตอบสนองต่อเสียงร้องของทารกคนอื่น ๆ ซึ่งบ่งบอกถึงรูปแบบการติดต่อทางอารมณ์ในระยะเริ่มแรก ทารกประสบกับความทุกข์ส่วนตัวในการตอบสนองต่ออารมณ์ด้านลบของผู้อื่น ซึ่งก่อให้เกิดความกังวลใจ (Hoffman, 2000)

เมื่อศึกษาความเห็นอกเห็นใจทางด้านกระบวนการคิด พบว่า สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็ก โดยเด็กก่อนวัยเรียนจะแสดงพัฒนาการที่ชัดเจนในการเข้าใจมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการปรับตัวทางสังคมในอนาคต (Wellman et al., 2001) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับทฤษฎีทางจิต (Theory of Mind) (Goldstein & Winner, 2012) โดยเป็นแนวคิดที่ประเมินความสามารถของเด็กในการเข้าใจและอนุมานความเชื่อ ความคิด และมุมมองของผู้อื่น ซึ่งเด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาทักษะนี้ได้สำเร็จ นอกจากนี้ ความมั่นคงในความแตกต่างระหว่างบุคคลยังส่งผลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ โดยเด็กที่มีความสามารถด้านนี้สูงมักจะแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อผู้อื่นมากกว่า (Liu et al., 2008)

ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย จัดอยู่ในกลุ่มวัยเด็กตอนปลายระหว่างอายุ 6 – 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเตรียมตัวเพื่อก้าวไปสู่ช่วงวัยรุ่นและพัฒนาต่อไปยังวัยผู้ใหญ่ ในช่วงวัยนี้โครงสร้างและสัดส่วนของร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเนื่องจากอวัยวะและต่อมต่าง ๆ ของร่างกายจะทำงานอย่างเต็มที่ สังคมของเด็กจะขยายออกเป็นสังคมนอกบ้านไปสู่โรงเรียน เด็กเริ่มมองเห็นตนเองตามที่เป็นและเห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้น พัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายจึงมีความสำคัญ เพื่อใช้ในการอ้างอิงจากพฤติกรรมที่ปรากฏ และสามารถนำมาบรรยายเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่เป็นไปตามลำดับขั้นของวัย ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถให้หลักของพัฒนาการมาอธิบายความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าเกิดจากพันธุกรรมหรือสิ่งแวดล้อม ใช้ในการทำนาย การคาดการณ์แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม ตลอดจนดูแลสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามช่วงอายุ (อาดัม นีละไพจิตร, 2557)

Thompson et al. (2006) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของอารมณ์ในช่วงวัยเด็กตอนกลางและตอนปลายว่ามีลักษณะดังนี้

1. การเข้าใจอารมณ์ที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น เด็กในชั้นประถมศึกษามีความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการเข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อน เช่น ความภาคภูมิใจและความละอายใจ อารมณ์เหล่านี้กลายเป็นอิสระจากการตอบสนองของบุคคลอื่น และกลายเป็นอิสระมากขึ้นโดยการผสมผสานกับความรับผิดชอบส่วนตัว

2. การเข้าใจตนเองที่เพิ่มขึ้น ว่าตนเองสามารถที่จะมีอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าหนึ่งอารมณ์ในสถานการณ์เฉพาะ ตัวอย่างเช่น นักเรียนระดับประถมศึกษาปลายอาจเข้าใจได้ว่าการประสบความสำเร็จอาจเชื่อมโยงกับความวิตกกังวลและความสุขใจ

3. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเพิ่มขึ้นในการวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายอาจเข้าใจได้ว่าความเศร้าในวันนี้มีผลมาจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอาทิตย์ที่แล้ว

4. ความสามารถในการควบคุมหรือซ่อนอารมณ์ทางลบเพิ่มขึ้น นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเรียนรู้ที่จะลดความโกรธของตนเองได้ดีขึ้นเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดความโกรธ เช่น ถูกเพื่อนแกล้ง

5. การใช้กลวิธีของตัวเองในการเปลี่ยนเส้นทางความรู้สึก ในช่วงปีที่เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เด็กสามารถที่จะรับรู้อารมณ์ของตนเองมากขึ้นและใช้กลวิธีในการควบคุม

อารมณ์มากขึ้น ในวัยนี้เด็กจะกลายเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพทางความคิดในการจัดการอารมณ์มากขึ้น เช่น การสงบสติตัวเองหลังจากมีปัญหา

6. ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ เช่น นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายรู้สึกเสียใจกับคนที่กำลังตกใจ และสามารถรับรู้ความเศร้าของคนที่กำลังตกใจนั้นผ่านการรับรู้ต่อเนื่องได้ชัดเจน

1.3.7 ทฤษฎีพัฒนาการวัยประถมศึกษาตอนปลายของอีริคสัน

ทฤษฎีพัฒนาการวัยประถมศึกษาตอนปลายของอีริคสันเป็นหนึ่งในทฤษฎีที่มองเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการทดลอง เนื่องจากเป็นเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงของเด็กในช่วงวัยนี้ Erikson (1959) กล่าวถึงพื้นฐานและหลักการของทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย มีความสำคัญต่อการให้เด็กมีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น การเรียนรู้จากการทดลอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ผ่านการเล่น

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามเหตุการณ์ เด็กจะได้รับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวตลอดจนในชีวิตประจำวัน เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเล่น

การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียน โดยเน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา ไม่จำกัดเฉพาะในสถานที่การศึกษาเท่านั้น แต่อยู่ที่การสังเกตและการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

การส่งเสริมพัฒนาการวัยประถมศึกษาตอนปลายของอีริคสันได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้แบบทดลองและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของเด็กในช่วงวัยนี้ โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสที่จะได้สัมผัสและเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมทั่วไป ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะและความรู้ตลอดจนเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของการเรียนรู้ของเด็กในยุคปัจจุบัน

จากแนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจที่ผู้วิจัยศึกษาเพื่อนำมาใช้บูรณาการให้สอดคล้องกับช่วงวัยนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนการนิยามความหมายของความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยจึงประมวลและสรุปเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจตามแนวทางของ Cotton (1992) กล่าวคือ ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นผ่านมุมมองของเขา การจินตนาการจนเกิดกระบวนการคิดเสมือนเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับ

ตนเอง และตอบสนองโดยแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2) ด้านกระบวนการคิด เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และ 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น

1.4 องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจจากนักวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประกอบการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้ดังนี้

ตามแนวคิดของ Davis (1983) ความเห็นอกเห็นใจประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจทางอารมณ์ (Affective Empathy) คือ ความสามารถในการรับรู้ แบ่งปัน และตอบสนองต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ของผู้อื่น และ 2) ความเห็นอกเห็นใจทางความคิด (Cognitive Empathy) คือ ความสามารถในการเข้าใจมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่นโดยใช้กระบวนการคิดและเหตุผล

จากการศึกษาแนวคิดของ Rogers (1995) แม้ว่าจะไม่ได้แบ่งความเห็นอกเห็นใจออกเป็นองค์ประกอบที่ชัดเจนเหมือนนักทฤษฎีคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม Rogers เน้นย้ำถึงความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง และการเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ส่วนตัวของผู้อื่นอย่างแท้จริง

เมื่อศึกษาองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจตามแนวคิดของ Goleman (1998) พบว่า ความเห็นอกเห็นใจ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การเข้าใจผู้อื่น (Understanding Others) คือ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก ความต้องการ และมุมมองของผู้อื่น บุคคลที่มีทักษะนี้จะสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ของผู้อื่นได้จากคำพูด สีหน้า และพฤติกรรม ทำให้สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม 2) การส่งเสริมผู้อื่น (Developing Others) คือ ความสามารถในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้อื่นให้พัฒนาศักยภาพของตนเอง บุคคลที่มีทักษะนี้จะมองเห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในตัวผู้อื่น พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนา เช่น การให้คำแนะนำ การให้กำลังใจ และการมอบโอกาสในการพัฒนา 3) จิตใจไม่ช่วยเหลือ (Service Orientation) คือ ความสามารถในการรับรู้และคาดการณ์ความต้องการของผู้อื่น และมีความมุ่งมั่นที่จะตอบสนองความต้องการเหล่านั้น บุคคลที่มีทักษะนี้มักจะมีใจในความพึงพอใจของผู้อื่น เช่น ในงานบริการลูกค้า หรือการดูแลผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ 4) การจัดการความสัมพันธ์ (Relationship Management) คือ ความสามารถในการสร้าง รักษา และเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทักษะนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้ง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสร้างความร่วมมือที่ดี ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จทั้งในระดับส่วนบุคคล และองค์กร และ 5) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) คือ ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และผลกระทบของตนเองที่มีต่อผู้อื่น บุคคลที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง จะรู้ว่าอารมณ์ของตนเองมีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำ และสามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดี

ในส่วนของ Stojiljkovic et al. (2012) ที่ได้ศึกษาความเห็นอกเห็นใจในบริบทของครู จากงานวิจัยพบว่า ได้มีการกล่าวถึงความเห็นอกเห็นใจที่ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Davis ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจทางความคิด (Cognitive Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านกระบวนการใช้เหตุผลและการคิดวิเคราะห์ และ 2) ความเห็นอกเห็นใจทางอารมณ์ (Affective Empathy) หมายถึง ความสามารถในการแบ่งปันความรู้สึกและตอบสนองต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ของผู้อื่น

สำหรับการศึกษาองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจของ Cotton (1992) ที่ได้ทำงานวิจัยในมิติของการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน Cotton ได้อธิบายว่าความเห็นอกเห็นใจแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ความเห็นอกเห็นใจทางด้านอารมณ์ (Affective Empathy) หมายถึง ความสามารถในการแบ่งปันและรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น และ 2) ความเห็นอกเห็นใจทางด้านกระบวนการคิด (Cognitive Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น

จากการค้นคว้านี้ Cotton (1992) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจที่ครอบคลุมองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจไว้ดังนี้

1. การฝึกการรับรู้ระหว่างบุคคล (Training in Interpersonal Perception) เพื่อเรียนรู้ถึงอารมณ์ของตนเอง และพัฒนาทักษะการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น ผ่านการให้เด็กฝึกระบุอารมณ์โดยใช้ภาพใบหน้าและท่าทาง เช่น ใบหน้าที่ยิ้ม ใบหน้าที่โกรธ ให้เด็กสะท้อนอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการตอบคำถาม เช่น ถ้าเธอถูกเพื่อนแกล้ง เธอจะรู้สึกอย่างไร รวมถึงฝึกให้เด็กเรียนรู้ที่จะสังเกตอวัจนภาษา (Non-verbal Cues) เช่น ภาษากาย สีหน้า และน้ำเสียงของผู้อื่น

2. การตอบสนองด้วยความเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Responding) เพื่อสอนให้เด็กตอบสนองต่ออารมณ์ของผู้อื่นในทางที่เหมาะสม โดยไม่เพียงแคร์ับรู้อารมณ์ของผู้อื่นเท่านั้น

แต่ยังต้องแสดงการช่วยเหลือและให้กำลังใจ ซึ่งทำได้โดยใช้กิจกรรมฝึกการตอบสนองเชิงบวก เช่น การกำหนดสถานการณ์จำลองและการแสดงบทบาทสมมติ และการฝึกให้เด็กพูดประโยคที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ

3. การมุ่งเน้นที่ความรู้สึกของตนเอง (Initial Focus on One's Own Feelings) หมายความว่า ก่อนที่เด็กจะสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ เด็กต้องสามารถเข้าใจและจัดการความรู้สึกของตนเองได้ก่อน กิจกรรมที่ทำได้ เช่น การใช้แบบฝึกหัดที่มีภาพของอารมณ์หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้กระบวนอารมณ์ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ การสะท้อนอารมณ์ เช่น การเล่าเรื่องราวในชีวิตประจำวันที่ทำให้รู้สึกดีหรือไม่ดี แล้วถามว่า "เธอรู้สึกอย่างไรในช่วงเวลานั้น"

4. การมุ่งเน้นความเหมือนระหว่างตนเองกับผู้อื่น (Focus on Similarities Between Oneself and Others) เมื่อกระตุ้นให้เด็กมองเห็นความเหมือนกันระหว่างตนเองและผู้อื่น จะทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นำไปสู่การลดความขัดแย้งและเพิ่มความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งสามารถเสริมสร้างประสบการณ์ส่วนนี้ผ่านกิจกรรม เกมหาสิ่งที่มีเหมือนกัน โดยให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนและหาสิ่งที่มีเหมือนกัน เช่น สีที่ชอบ อาหารที่ชอบ หรือความฝันในอนาคต นอกจากนี้ ยังสามารถจัดกิจกรรมกลุ่มที่ทุกคนต้องร่วมกันสร้างผลงาน เช่น การวาดภาพร่วมกัน หรือการระดมความคิดแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจมีมิติหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเห็นอกเห็นใจทางด้านอารมณ์ 2) ความเห็นอกเห็นใจทางด้านกระบวนการคิด และ 3) ความเห็นอกเห็นใจทางการแสดงความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย การศึกษาค้นคว้าของ Cotton (1992) จึงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัย ตลอดจนการนำไปประกอบการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยด้วย ผู้วิจัยจึงสรุปความเห็นอกเห็นใจตามแนวทางของ Cotton ว่าความเห็นอกเห็นใจประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้
- 2) ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น
- 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น

1.5 แนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

จากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน ประเด็นที่น่าสนใจซึ่งเป็นแนวทางของการสร้างเสริมความเห็นอกเห็นใจในเด็ก โดย Borba (2021: 38-40) ได้กล่าวถึงรากฐานที่สำคัญ 9 ประการ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้แก่

1.5.1 ความฉลาดรู้อารมณ์ (Emotional Literacy) เพื่อให้เด็กรู้จักและเข้าใจความรู้สึก รวมทั้งความต้องการของตนเองและผู้อื่น

1.5.2 อัตลักษณ์ทางศีลธรรม (Moral Identity) เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกห่วงใยผู้อื่น ที่จะนำไปสู่ความซื่อสัตย์ และกระตุ้นความเห็นอกเห็นใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

1.5.3 การปรับมุมมอง (Perspective Taking) เพื่อให้เด็กได้สมมติตนเองในสถานการณ์ของบุคคลอื่น จะได้เข้าใจความรู้สึก ความคิด และเจตคติของผู้อื่น

1.5.4 จินตนาการทางจริยธรรม (Moral Imagination) เพื่อให้เด็กรู้จักใช้วรรณกรรม ภาพยนตร์ และภาพที่สะท้อนอารมณ์ เป็นแหล่งค้นหาแรงบันดาลใจให้รู้สึกร่วมกับผู้อื่น

1.5.5 การกำกับตนเอง (Self-regulation) จะช่วยให้เด็ก เรียนรู้ที่จะจัดการความรู้สึก ที่รุนแรงที่ปะทุขึ้นมา และบรรเทาความทุกข์ของตนเองเพื่อจะได้ช่วยเหลือผู้อื่น

1.5.6 ฝึกความมีน้ำใจ (Practicing Kindness) จะช่วยให้เด็กมีความห่วงใยในสวัสดิภาพและความรู้สึกของผู้อื่นเพิ่มขึ้น

1.5.7 การร่วมแรงร่วมใจ (Collaboration) จะช่วยให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุ เป้าหมายร่วมกันที่เอื้อประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

1.5.8 ความกล้าหาญทางจริยธรรม (Moral Courage) สร้างเสริมให้เด็กกล้าพูดกล้าที่จะเผชิญ และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

1.5.9 ความสามารถในการเป็นผู้นำ (Altruistic Leadership Abilities) ที่ทำเพื่อผู้อื่น กระตุ้นให้เด็กสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เก่งในทางที่ดีเพื่อผู้อื่นโดยที่ไม่มองว่าเป็นเรื่องเพียงเล็กน้อย

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ

จากประเด็นคำถามของผู้วิจัยที่นำไปสู่การให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยจึงทำการค้นคว้าข้อมูลของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจ ตลอดจนศึกษาการใช้องค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ เพื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่มตัวอย่างอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

จิตราภรณ์ ทองกวอด (2555) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจรวมถึงความสามารถในการมองเห็นมุมมองของผู้อื่นในเชิงลึก ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียนจากโรงเรียนหล่มเก่าพิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วยนักเรียน 196 คน และกลุ่มที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยนักเรียน 15 คน ที่มีความเห็นอกเห็นใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา นักเรียนเข้าร่วมการทดลองโดยทำแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนที่มีทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพัฒนามาจากแนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของ Goleman (1998) มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจผู้อื่น การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น การมีจิตใจช่วยเหลือ การรู้จักให้อีกผู้อื่น และการตระหนักรู้ความคิดของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนนี้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับที่มีค่ามาก และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสามารถในการมองเห็นมุมมองของผู้อื่นหลังจากการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Garton and Gringart (2005) ทำการศึกษาเพื่อสร้างแบบวัดความเห็นอกเห็นใจโดยปรับจาก Interpersonal Reactivity Index (Davis, 1980) ซึ่งเป็นแบบวัดความเห็นอกเห็นใจที่ได้รับการตรวจสอบอย่างดีที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อใช้กับเด็กอายุ 8 และ 9 ปี งานวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียน 413 คนจากโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่งในเมืองเพิร์ธ ประเทศออสเตรเลีย โดยเป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 7 ปี 11 เดือนถึง 9 ปี 11 เดือน เพื่อทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจฉบับนี้ ซึ่งถูกเรียกว่า Feeling and Thinking (F&T) ที่มุ่งวัดความเห็นอกเห็นใจทั้งองค์ประกอบทางอารมณ์และกระบวนการคิดทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Cotton, 1992) การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยการหมุนโดยใช้เทคนิคที่ทำให้มีจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด (Varimax) ทำให้เกิดองค์ประกอบ 4 ด้านที่ชัดเจนและสมเหตุสมผล ซึ่งคล้ายคลึงกันแต่ไม่ได้ทำให้เกิดการรวมกันกับแบบวัด IRI จากนั้นพิจารณาข้อคำถามอย่างละเอียดถี่ถ้วนและได้ลดจำนวนลงเหลือ 12 รายการซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการที่แสดงถึงองค์ประกอบ 2 ด้านของความเห็นอกเห็นใจ ผลการทดลองพบว่า F&T สามารถวัดความเห็นอกเห็นใจในเด็กได้

Scott and Graham (2015) ศึกษาเรื่องความเห็นอกเห็นใจโดยเจาะลึกผลของการจัดกิจกรรมแนะแนวในเด็กก่อนวัยรุ่น ด้วยการประเมินความเห็นอกเห็นใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในนักเรียนเกรด 1 เกรด 2 และ เกรด 5 ผ่านโปรแกรมการเรียนรู้การบริการนำร่อง 5 โปรแกรม ทำให้เกิดข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญ ข้อค้นพบจากการทดสอบตัวอย่างเผยให้เห็นถึงการ

เปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในด้านความเห็นอกเห็นใจและการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อศึกษาระยะยาว พบว่าความก้าวหน้าในด้านนี้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการให้บริการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในจิตใจของเยาวชนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การวิเคราะห์ตัวแปรด้านการใกล้เคียงช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลของความเห็นอกเห็นใจที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในระยะยาวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นย้ำถึงความเชื่อมโยงกันของตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัย และเสนอแนะช่องทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่สำคัญเกิดขึ้นในการวิเคราะห์ตามอายุ ซึ่งบ่งบอกถึงความแตกต่างด้านพัฒนาการ แม้ว่านักเรียนทุกคนจะได้รับการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจโดยรวมและการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ความเห็นอกเห็นใจทางการรับรู้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในกลุ่มนักเรียนเกรด 5 นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประสิทธิภาพของพลเมืองสามารถสังเกตได้เฉพาะในกลุ่มผู้เข้าร่วมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เท่านั้น

Lee et al. (2018) ทำการศึกษาวิจัยจากโรงเรียนในเกาหลีใต้ที่กำลังประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น การกลั่นแกล้งและความรุนแรงในโรงเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขโดยการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนเพื่อลดหรือป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือเพื่อประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นความเห็นอกเห็นใจในชั้นเรียนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา และบันทึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนที่โรงเรียนตลอดจนการมีส่วนร่วมทางวิชาการ ในการวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 54 คนจากสองชั้นเรียนในเกาหลี แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 27 คน และกลุ่มควบคุม 27 คน กลุ่มทดลองจัดอยู่ในชั้นเรียนสังคมศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ ในขณะที่กลุ่มควบคุมจัดอยู่ในชั้นเรียนอื่นที่สอนด้วยวิธีดั้งเดิม ข้อมูลเชิงปริมาณที่วัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนที่โรงเรียนและการมีส่วนร่วมทางวิชาการได้รับการวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบตัวอย่างอิสระและการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ครูและนักเรียนจากกลุ่มทดลองยังได้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้มุมมองที่เจาะลึกมากขึ้นเกี่ยวกับแบบจำลองนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้รับการวิเคราะห์โดยอ้างอิงถึงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเกลียว ซึ่งดำเนินการผ่านการรวบรวมข้อมูล การถอดความข้อมูล การอ่านข้อมูล การจำแนกประเภท และการตีความ การวิจัยพบว่าการสอนที่เน้นความเห็นอกเห็นใจมีผลเชิงบวกต่อความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนและการมีส่วนร่วมทางวิชาการมากกว่าการสอนด้วยการบรรยายแบบดั้งเดิม จากการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มทดลองและครูระบุว่าพวกเขาพอใจกับชั้น

เรียนที่เน้นความเห็นอกเห็นใจและรับทราบถึงความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลเชิงบวกของรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นความเห็นอกเห็นใจต่อนักเรียนในวิชาสังคมศึกษา

Roerig et al. (2023) ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและพฤติกรรมในบริบททางสังคมในเด็ก โดยมุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของการใช้ interdisciplinary approach และเครื่องมือวิจัยจากหลายสาขาวิชา เช่น จิตวิทยาการศึกษา และมานุษยวิทยา ซึ่งงานวิจัยนี้สะท้อนถึงความซับซ้อนและความหลากหลายของความเห็นอกเห็นใจในเด็กที่มีอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนจาก 3 ชั้นเรียน และจากโรงเรียนที่แตกต่างกัน 3 โรงเรียน อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 9 – 12 ปี จำนวน 77 คน ผลการวิจัยนี้ชี้ชัดถึงความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเห็นอกเห็นใจของเด็กในที่สุดในระดับห้องเรียน วิธีการที่ผู้วิจัยใช้ เช่น การผสมผสานวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่หลากหลายและครอบคลุม ซึ่งสามารถนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยช่วยให้มองเห็นมุมมองที่รอบด้านและเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระดับต่าง ๆ ของความเห็นอกเห็นใจและพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก แต่ยังช่วยให้เข้าใจว่าความเห็นอกเห็นใจของเด็กมีผลต่อสังคมและวัฒนธรรมของโรงเรียน การศึกษาข้อเสนอแนะทางที่สำคัญในการนำความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และยังเน้นความสำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากสาขาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจและมองเห็นภาพรวมของความเห็นอกเห็นใจของเด็กในระดับห้องเรียนอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายนั้นจะต้องเหมาะสมตามช่วงวัยเพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนานักเรียนตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ให้สอดคล้องกับความเห็นอกเห็นใจจากแนวคิดของ Cotton (1992) โดยอ้างอิงแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายจากงานวิจัยของ Garton และ Gringart (2005) ซึ่งได้ใช้แบบวัดความเห็นอกเห็นใจที่เรียกว่า Feeling and Thinking (F&T) ที่มีองค์ประกอบตามแนวคิดของ Cotton (1992) และถูกใช้วัดและประเมินในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแบบวัด Feeling and Thinking (F&T) ของ Garton และ Gringart (2005) เป็นแบบวัดความเห็นอกเห็นใจ 2 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึก

ของตนเองและผู้อื่นได้ และ 2) ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น ทั้งนี้จากการค้นคว้าในส่วนองค์ประกอบของความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยพบว่ามีกล่าวถึงและให้ความสำคัญกับความเห็นอกเห็นใจทางด้านการแสดงความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่น (Goleman, 1998) การตอบสนองด้วยความเห็นอกเห็นใจต่ออารมณ์ของผู้อื่นในทางที่เหมาะสมโดยไม่เพียงแค่วับรู้ แต่ยังต้องแสดงการช่วยเหลือและให้กำลังใจ (Cotton, 1992) ซึ่งสามารถนำมาเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจให้กับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้อย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยจึงรวมความเห็นอกเห็นใจด้าน 3 คือ ด้านการสื่อสารด้วยวจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวเป็นหนึ่งในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ทุกสถาบันการศึกษาจะต้องจัดให้นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การแนะแนวในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นระบบใน พ.ศ. 2496 โดยโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดให้มีห้องนักศึกษาสงเคราะห์ (Guidance Room) เพื่อให้บริการปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียน จนกระทั่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดแนะแนวไว้ในคาบเรียน (วินิรณี ทศนะเทพ และคณะ, 2558)

2.1 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

ผู้เริ่มคิดค้นการแนะแนวอย่างเป็นระบบในปี ค.ศ. 1985 และได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการแนะแนว คือ แฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons) จากนั้นทรูแมน เคลเลย์ (Truman Kelley) ได้ให้ความสำคัญเพิ่มเติมในการแนะแนวไปสู่การศึกษา ต่อมาวิลเลียม เอ็ม พร็อกเตอร์ (William M. Proctor) ได้ขยายขอบเขตการแนะแนวให้ครอบคลุมการแนะแนวในการศึกษา อาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม (วินิรณี ทศนะเทพ และคณะ, 2558) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแนะแนวถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยศึกษาได้ทำการค้นคว้าความหมายของการแนะแนวรวมถึงกิจกรรมแนะแนวได้ดังนี้

การแนะแนวเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันเพื่อพัฒนาชีวิตโดยการส่งเสริมความสามารถในการช่วยเหลือตนเองผ่านการสื่อสารที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและตัดสินใจด้วยตนเอง ค้นพบความต้องการ ประเมินศักยภาพ กำหนดเป้าหมายชีวิต และวางแผนสู่อนาคต โดยให้ความสำคัญกับการปรับตัวตามบริบทและการเรียนรู้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา หลักการในการตัดสินใจ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เจริญเติบโตตามศักยภาพ การแนะแนวทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านส่วนตัว การเรียนรู้ อาชีพ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป (Hudson, 1968 ; Bozarth et al., 2002)

การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ให้คำแนะนำ สนับสนุน และแนวทางแก่บุคคลหรือกลุ่ม เพื่อช่วยให้เกิดการตัดสินใจจากข้อมูลอย่างมีสติ เอาชนะความท้าทาย และบรรลุการพัฒนาทางบุคลิกและอาชีพ (Gysbers, 2012)

การแนะแนวเป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยาที่เน้นไปที่การสร้างและเสริมพัฒนาคนให้เข้าใจและช่วยเหลือตนเองหรือพึ่งตนเองได้ ผ่านกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นตัวผู้เล่นบทสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพในการจัดการชีวิตอย่างมีสติ (กรมวิชาการ, 2549: 30)

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการนำตนเอง โดยรวมถึงการตัดสินใจในแต่ละด้าน เช่น ตัดสินใจในการศึกษา การเลือกอาชีพ หรือการแก้ไขปัญหาส่วนตัว เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข พัฒนาและก้าวหน้าในชีวิตอย่างเต็มที่ในทุกด้านตามศักยภาพของตนเอง (วัชร ทรัพย์มี, 2548)

กิจกรรมแนะแนว หมายถึง การมีการเข้าร่วมหรือโปรแกรมที่ถูกวางแผนขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือในการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย และการจัดการกับความท้าทายทั้งในด้านบุคคลและทางอาชีพ กิจกรรมเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษา การฝึกสอน หรือการเสนอคำแนะนำที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือนักเรียนในการจัดการชีวิตในด้านต่าง ๆ กิจกรรมการแนะแนวอาจเกิดขึ้นในบริบททางการศึกษา การพัฒนาอาชีพ ด้านสุขภาพจิต หรือด้านอื่น ๆ ที่บุคคลต้องการการสนับสนุนและทิศทางในการเลือกปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง (Cohen, 2012)

American School Counsellor Association (2023) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวทั่วไปถือเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างหรือการจัดระเบียบอย่างชัดเจน เพื่อให้การให้คำแนะนำ การสนับสนุน และการชี้แนะต่อไปนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลมากขึ้น กำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน และมีการนำทางในการเผชิญกับความท้าทายในด้านทั้งบุคคลและอาชีพ กิจกรรมต่าง ๆ มักถูกนำเสนอโดยสถาบันการศึกษา ผู้ให้คำปรึกษาด้านอาชีพ พี่เลี้ยง หรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา อาชีพ หรือทิศทางชีวิตของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่สุด

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างครบวงจร มีความเข้าใจและรักษาคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแข็งแกร่ง มีทักษะในการตัดสินใจเลือกทางการศึกษา อาชีพ และการงาน สมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและสังคม และเป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคม และชาติ ได้อย่างเต็มที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549: 24-32)

จากการศึกษาความหมายพหุเชิงของกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการที่ถูกวางแผนขึ้นตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการใช้เทคนิคที่ส่งเสริมผู้เรียนทั้งในด้านบุคลิกส่วนตัว สังคม การศึกษาและอาชีพ ตลอดจนสนับสนุนการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและการช่วยในการจัดการกับความท้าทายที่เกิดขึ้น กิจกรรมแนะแนวช่วยให้บุคคลสามารถเลือกปฏิบัติและปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามแต่ละกรณี ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อนำพาตนเองไปสู่อนาคตที่ดีได้

2.2 ความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว

จากการศึกษาความสำคัญของกิจกรรมแนะแนว สามารถแยกประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.2.1 ความสำเร็จทางวิชาการ

การแนะแนวช่วยให้นักเรียนเลือกเส้นทางการศึกษาที่เหมาะสม เลือกหลักสูตร และกำหนดเป้าหมายทางวิชาการตามความเป็นจริง (Gysbers & Henderson, 2001) จากการศึกษาของ (Akos & Galassi, 2004) นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกระบวนการแนะแนวมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและอัตราการเข้าเรียนในโรงเรียนดีขึ้น

2.2.2 การพัฒนาอาชีพ

กิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพช่วยให้บุคคลต่าง ๆ สำรวจทางเลือกอาชีพ ทำความเข้าใจแนวโน้มของตลาด และตัดสินใจอย่างรอบรู้เกี่ยวกับอนาคตทางอาชีพของ การแนะแนวอาชีพที่มีประสิทธิผลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจด้านอาชีพและลดการตัดสินใจในอาชีพของแต่ละบุคคลตน (Swanson & Fouad, 2018)

2.2.3 ความเจริญงอกงามรายบุคคลและความเป็นอยู่ที่ดี

การแนะแนวมีส่วนช่วยในการพัฒนาส่วนบุคคลโดยส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ และความหยิ่งตัว (Erikson, 1959; Greenberg et al., 2003) โดย American School Counsellor Association (2023) เน้นบทบาทของครูแนะแนวในโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมความเป็นอยู่ทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน

2.2.4 การแนะแนวด้านพฤติกรรม

การแนะแนวช่วยให้บุคคลพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกและทักษะทางสังคม ลดโอกาสที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยง (Durlak et al., 2011) ซึ่งงานวิจัยของ Bandura (1986) สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การแนะแนวสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้จากต้นแบบและการเสริมแรง

2.2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การแนะแนวเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครอง เพิ่มความเข้าใจในการพัฒนาเด็กและกลยุทธ์การเลี้ยงดูบุตรที่มีประสิทธิผล (Sheridan et al., 2017) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการแนะแนวส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จทางวิชาการและการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียน (Epstein, 2001)

2.2.6 การแทรกแซงในภาวะวิกฤติ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวมักมีส่วนร่วมในการเข้าแทรกแซงภาวะวิกฤติ โดยให้การสนับสนุนที่จำเป็นในช่วงเวลาที่ท้าทาย (Myrick, 2003) กลยุทธ์การแทรกแซงในภาวะวิกฤติมุ่งเป้าไปที่การจัดการข้อกังวลในทันทีและส่งเสริมความสามารถในการฟื้นตัวของบุคคลที่เผชิญกับภาวะวิกฤติ (Doll et al., 2017)

สุนิสา วงศ์อารีย์ (2559) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับการศึกษา โดยเน้นการช่วยเยาวชนให้เป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้มีความเข้าใจในตนเองและสังคมมากขึ้น นอกจากนี้การบริการแนะแนวสามารถช่วยป้องกันและลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาในสังคมหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก การศึกษาในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความเชื่อศาสนา บทบาทของครูแนะแนวเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือและปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้น การเอื้ออำนาจจากครูแนะแนวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กในการแก้ไขปัญหาและปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตลอดจนการรับฟังนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสานงานกับผู้ปกครอง

นอกจากนี้ หากมุ่งเน้นความสำคัญของการแนะแนวในระดับประถมศึกษา กิจกรรมแนะแนวสามารถปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมในตัวบุคคล

ทั้งทางด้านส่วนตัว สังคม การศึกษา และอาชีพ (รุ่งแสง อรุณไพโรจน์, 2557) จากการประมวลของ โกศล มีคุณ (2550) ความสำคัญของการแนะแนวในระดับประถมศึกษาสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวผู้รับบริการ โดยมีประเด็นหลักคือการจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นกส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การเตรียมตัวสู่อาชีพ ตลอดจนการช่วยเหลือเพื่อให้นักเรียนแก้ไขปัญหาด้วยการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับตนเอง

2. ความสำคัญต่อการแนะแนวและครูอื่น ๆ กล่าวคือการสร้างระบบงานแนะแนว และการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมแนะแนวจะเป็นส่วนช่วยให้ภาพรวมมีความเข้าใจงานด้านแนะแนวที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การช่วยเหลือกันจากทุกฝ่ายเป็นการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ความสำคัญต่อครอบครัว โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นการสานต่องานอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมเด็กทั้งรายบุคคลและโดยรวม ทั้งยังเป็นสื่อกลางเพื่อประสานความเข้าใจอันดีระหว่างเด็กและครอบครัว

4. ความสำคัญต่อสถานศึกษา การจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นการส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนในสถาบันการศึกษาได้อย่างเหมาะสม เมื่อนักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้สถานศึกษาด้วย

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งในแบบภาพรวมและระดับประถมศึกษา จะเห็นได้ว่ากิจกรรมแนะแนวเป็นปัจจัยส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์บุคคล เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในตนเอง สังคม สนับสนุนต่อความสำเร็จวิชาการ และสร้างแนวทางอย่างเป็นแบบแผนในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งส่งผลต่อชีวิตในด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล กิจกรรมแนะแนวยังเป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับการตัดสินใจ ส่งเสริมความเจริญงอกงาม และก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม

2.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนตามความเป็นเอกลักษณ์บุคคล วัตถุประสงค์เหล่านี้มีพื้นฐานอยู่บนการช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเอง ตัดสินใจอย่างรอบรู้ และจัดการกับความท้าทายอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไปนี้เป็นวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว

1. เพื่อก่อให้เกิดการเข้าใจตนเอง การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้บุคคลเข้าใจความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม และลักษณะบุคลิกภาพของตนเอง โดยการทำความเข้าใจ

เข้าใจตนเองให้ดีขึ้น แต่แต่ละบุคคลสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลรอบด้านโดยสอดคล้องกับจุดแข็งและแรงบันดาลใจของตนเอง (Gysbers, 2008)

2. เพื่อสำรวจและการวางแผนอาชีพ กิจกรรมแนะแนวเป็นการเสริมสร้างบุคคลในการสำรวจทางเลือกอาชีพ ทำความเข้าใจอาชีพต่าง ๆ และการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ซึ่งรวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางอาชีพต่าง ๆ ข้อกำหนดด้านการศึกษา และโอกาสที่มีอยู่ในสาขาต่าง ๆ (Super, 1953)

3. เพื่อสนับสนุนด้านการศึกษา การแนะแนวช่วยเหลือในเรื่องวิชาการโดยการจัดการทักษะการเรียนรู้ เทคนิคการบริหารเวลา และทรัพยากรทางวิชาการ ช่วยให้บุคคลปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนของตนเอง (Whiston & Sexton, 1998)

4. เพื่อช่วยเหลือทางด้านอารมณ์และจิตใจ ให้แนวทางในการจัดการกับความท้าทายส่วนบุคคล การจัดการความเครียด และการรับรู้ด้านสุขภาพจิต ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาและแนะแนวเพื่อให้นักเรียนขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมเมื่อจำเป็น (Hatch & Wiseman, 1997)

5. เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งเสริมในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรายบุคคล ยิ่งไปกว่านั้นยังสนับสนุนความสามารถในการโต้ตอบเชิงบวกกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมทางสังคมต่าง ๆ (Myrick, 1997)

6. เพื่อเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ ช่วยเหลือบุคคลในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล คำแนะนำช่วยในการประเมินทางเลือก พิจารณาผลที่ตามมา และเลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด (Gati & Asher, 2001)

7. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความเจริญงอกงาม กิจกรรมแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามและการพัฒนาตนเองโดยการสนับสนุนให้บุคคลกำหนดเป้าหมาย พัฒนาความมุ่งมั่น และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ (Zunker, 2012)

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2557) ตั้งวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

เพื่อเสริมความเข้าใจในคุณค่าตนเองและผู้อื่น กิจกรรมแนะแนวนำมาซึ่งการช่วยให้ นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่น สร้างการเคารพและเข้าใจความแตกต่างในสังคม

1. เพื่อการวางแผนการเรียนรู้และอาชีพที่เหมาะสม กิจกรรมแนะแนวช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของตนเองได้อย่างตามความเป็นจริง

2. เพื่อส่งเสริมการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างเหมาะสม กิจกรรมแนะแนวเน้นการส่งเสริมทักษะในการปรับตัวและการมีส่วนร่วมในสังคมให้นักเรียนสามารถปรับตัวและเข้าร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมแนะแนวมีจุดประสงค์หลัก ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2559) ระบุ ได้แก่

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น การแนะแนวมุ่งเน้นที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าและความสำคัญของตนเองและคนอื่น นำพาสู่การเข้าใจความแตกต่างและเห็นคุณค่าในทุกบุคคลในสังคม

2. เพื่อการวางแผนทางการเรียนและอาชีพ การแนะแนวช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับแผนการศึกษาที่ตรงกับศักยภาพของแต่ละคน และการเตรียมตัวสู่อาชีพที่มีความสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของตนเอง

3. เพื่อพัฒนาทักษะการปรับตัวและการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมแนะแนวมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการมีส่วนร่วมและความสุขในการเชื่อมโยงกับผู้อื่นในสังคม

นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยศึกษาวัตถุประสงค์ในการจัดบริการแนะแนวในชั้นประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมแนะแนวสามารถช่วยป้องกันการเกิดปัญหาหรือลดปัญหา ช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีบุคลิกภาพอันดีงามและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเจริญงอกงาม ช่วยให้เกิดพัฒนาการของเด็กถูกส่งเสริมไปตามช่วงวัยโดยไม่มีการหยุดชะงัก ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และช่วยวางรากฐานให้เด็กกลายเป็นพลเมืองที่ดีของชาติและของโลกสืบต่อไป (กฤตวรรณ คำสม, 2559)

กล่าวโดยสรุป จุดประสงค์ของกิจกรรมแนะแนวมุ่งเน้นในการช่วยป้องกันหรือลดปัญหา ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการบุคลิกภาพ การเรียนรู้ทักษะ การตัดสินใจ และการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้เป็นที่มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและอาชีพได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

2.4 ขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนว

สำหรับงานแนะแนวในประเทศไทยนั้น ตามที่สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่าขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนวแบ่งเป็นด้าน 3 ด้านดังนี้

1. ด้านการศึกษา เป็นการให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รับรู้และใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีนิสัยที่ตั้งใจเรียนรู้ มีวิธีการเรียนรู้และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาได้อย่างเหมาะสม
2. ด้านอาชีพ ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สนใจ มีการเตรียมตัวสำหรับการอาชีพอย่างเหมาะสม สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพที่มีความถนัดและความสนใจ
3. ด้านสุขภาพและสังคม ช่วยให้นักเรียนรับรู้และเข้าใจตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความฉลาดทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิต มีคุณภาพชีวิต มีทักษะชีวิต สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

2.5 เทคนิคที่ใช้ในกิจกรรมแนะแนว

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาเรียบเรียงได้ดังนี้

การใช้เทคนิคการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเอง ความตระหนักทางอารมณ์ และพัฒนาการโดยรวมของเด็ก การแนะแนวเชิงบวกช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีปฏิบัติทางสังคมที่เหมาะสมในขณะที่รักษาความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรี นอกจากนี้ เทคนิคเหล่านี้ยังสามารถเปิดเผยปัญหาที่อยู่เบื้องหลังซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น ปัญหาที่บ้านหรือความท้าทายในด้านสังคม (Brightwheel, 2023)

เทคนิคการแนะแนวโดยตรงเกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อผู้สอนใช้การสื่อสารทั้งทางวาจาและไม่ใช้ทางวาจาเพื่อช่วยให้เด็กตระหนักและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนทิศทางความสนใจของเด็กหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นรูปแบบทั่วไปของการแนะแนวโดยตรง (Vivvi, 2022)

Gartrell (2012) กล่าวว่า เทคนิคการแนะแนวคือวิธีการสอนและขั้นตอนที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพของเด็กแต่ละคน ผ่านการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแม้บางครั้งจะมีความเข้มงวด แต่ยังคงเป็นมิตรอยู่เสมอ โดยเน้นถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ช่วยให้ได้มีความมั่นคงและสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

สอดคล้องกับเทคนิคการแนะแนวทางอ้อมซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกโดยไม่มีการแทรกแซงโดยตรง ซึ่งรวมถึงการจัดพื้นที่ทางกายภาพ การกำหนดกิจวัตรประจำวัน และการใช้กฎในห้องเรียนที่ช่วยชี้นำพฤติกรรมของเด็กในลักษณะที่ละเอียดอ่อน (Brightwheel, 2023)

ผู้วิจัยศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคทางจิตวิทยาการศึกษาที่อาจส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ พบว่าเทคนิคการเสริมแรงเชิงบวกเกี่ยวข้องกับการรับรู้ และให้รางวัลแก่พฤติกรรมเชิงบวกเพื่อกระตุ้นให้เกิดขึ้นอีก โดยการให้คำชมเชยหรือรางวัลเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะส่งเสริมสร้างพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์การแก้ปัญหา เป็นการสอนเด็กเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขข้อขัดแย้งและตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญของเทคนิคการแนะแนว ผู้สอนสามารถจัดอภิปรายที่ช่วยให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและทำงานร่วมกันเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาของตน (Marion, 2013)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559) กล่าวว่า เทคนิคการจัดประสบการณ์ในกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนสามารถทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจได้โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ตามลักษณะและความต้องการของนักเรียนแต่ละคน บางเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างดี ได้แก่

1. การใช้การสื่อสารและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือโปรแกรมที่สร้างประสบการณ์เสมือนจริง เกมการเรียนรู้ หรือการใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ สามารถทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างน่าสนใจและมีประสิทธิภาพ
 2. การใช้กิจกรรมที่มีการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เน้นการโต้ตอบ
 3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
 4. การให้ประสบการณ์และการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง การพานักเรียนไปสู่สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เรียนเพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และการสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ
 5. การใช้การเรียนรู้แบบแข่งขัน การสร้างแรงจูงใจให้นักเรียน ทีมงาน หรือโครงการที่ต้องการการแข่งขัน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้
- การผสมผสานเทคนิคเหล่านี้ตามความเหมาะสมของกลุ่มหรือบุคคลนั้น ๆ อาจช่วยให้กิจกรรมสามารถทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและกระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ของนักเรียน โดย Khammani (2002) ได้เสนอหลักการสำคัญ 5 ประการในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Active Participation) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความสนใจในการเรียนรู้
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ (Group Interaction) การทำงานร่วมกันในกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. การค้นพบด้วยตนเอง (Experiential Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน (Process-Oriented) การให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์สุดท้าย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น
5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน (Application) การเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสามารถในการแก้ปัญหา

เมื่อผู้วิจัยศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน สิริยุพิน ศุภรัตน์ภักชนา (2565) ได้ประมวลเทคนิคและวิธีการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยกล่าวถึงเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centred learning) ที่อ้างอิงจาก พิจิตรา ธงพานิช (2560) ดังนี้

1. กระบวนการสืบค้น มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการค้นคว้า เรียนรู้กับกระบวนการการตัดสินใจ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อความรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้แบบค้นพบ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้สังเกต สืบค้น มีการใช้เหตุผล การอ้างอิง และการสร้างสมมุติฐาน ผู้เรียนจะสามารถสร้างขั้นตอนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
3. การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาแบบค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล และการลงข้อสรุป ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้ฝึกแก้ปัญหาอย่างมีกระบวนการ

4. การเรียนรู้แบบสร้างแผนผัง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกการคิดและการจัดระบบความคิด ผู้เรียนมีโอกาสจัดระบบความคิดของตนเองให้ชัดเจนและเชื่อมโยงองค์ความรู้เข้าด้วยกัน

5. การตั้งคำถาม มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง ตลอดจนการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการคิดข้อคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

6. การศึกษาเป็นรายบุคคล มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นคว้าข้อความรู้ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ มีความรับผิดชอบ และรู้จักตอบคำถาม นักเรียนจะเลือกหัวข้อในการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเอง

7. การจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อนำไปแก้ปัญหา เช่น การนำไปใช้หาข้อมูลอย่างเร่งด่วน การใช้เทคโนโลยีช่วยจัดการการเรียนรู้ให้มีแบบแผนและขั้นตอน นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเองเพื่อเป็นการทบทวนและฝึกซ้ำให้เกิดความชำนาญ

8. การอภิปรายกลุ่มใหญ่ มุ่งเน้นการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ ตีความ การส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมไปถึงการสรุปความ นักเรียนมีอิสระในการเสนอความคิดของตนเอง ได้เรียนรู้บทบาทการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อความรู้

9. การอภิปรายกลุ่มย่อย มุ่งเน้นการเรียนรู้ในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม เพื่อฝึกการวางแผนการแก้ปัญหา ฝึกการตัดสินใจซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการคิดระดับสูง ฝึกสื่อสารเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง ประเมินผลงาน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มทั้งในบทบาทการทำงานและบทบาทเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในการสร้างข้อความรู้หรือผลงานกลุ่ม โดยใช้เทคนิคเฉพาะเพิ่มเติม ได้แก่ เทคนิคคู่คิด เพื่อการค้นคว้าหาคำตอบและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นักเรียนที่เป็นคู่คิดกันจะฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนร่วมกับเพื่อน

เทคนิคการระดมพลังสมอง เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายในเวลาอันรวดเร็วโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา

เทคนิค buzzing มุ่งเน้นการค้นคว้าหาคำตอบด้วยเวลาจำกัดแล้วนำมาแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปในเวลาอันจำกัด

การอภิปรายแบบ กลุ่มต่าง ๆ มุ่งฝึกการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสรุปข้อความและรับฟังข้อมูลความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปในเวลาอันจำกัด

กลุ่มตัว ใช้สำหรับการฝึกซ้ำ การสื่อสารบททวนจากกลุ่มหรือเรียนเพิ่มเติม

10. การฝึกปฏิบัติการ มุ่งเน้นค้นคว้าหาความรู้ รวบรวมข้อมูล แก้ปัญหา การศึกษาค้นคว้าข้อความรู้ในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการ

11. เกม มุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา นักเรียนได้เล่นเกมด้วยตนเองภายใต้กฎหรือกติกาที่กำหนด นักเรียนได้คิดวิเคราะห์พฤติกรรมและเกิดความสนุกสนานในการเรียน

12. กรณีศึกษา เป็นการค้นคว้าหาความรู้ การอภิปราย การวิเคราะห์ นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ อภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจและเลือกแนวทางแก้ปัญหา

13. สถานการณ์จำลอง นักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก การวิเคราะห์ ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่จำลองใกล้เคียงสถานการณ์จริง

14. ละคร เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในบทบาท ฝึกการทำงานร่วมกัน ให้นักเรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่กำหนด ทำให้เกิดประสบการณ์ เข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมผู้อื่น

15. บทบาทสมมุติ มุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ ผู้เรียนได้ลองสวมบทบาทต่าง ๆ เพื่อศึกษา ตลอดจนการวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมตน

16. การเรียนแบบร่วมมือ ประกอบด้วยเทคนิค JIGSAW, JIGSAW II, TGT STAD, LT, NHT, Co-op Co-op เป็นกระบวนการกลุ่มเพื่อการสื่อสาร ฝึกความรับผิดชอบร่วมกัน ฝึกทักษะทางสังคม ได้เรียนรู้บทบาทสมาชิกกลุ่ม ฝึกการมีบทบาทหน้าที่ รู้จักการไว้วางใจให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนหรือสมาชิกกลุ่ม

17. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการนำเสนอความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์ ฝึกการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น หรือปฏิบัติจนได้ข้อสรุป

18. การเรียนการสอนแบบ บูรณาการแบบ Shoreline Method มุ่งเน้นให้นักเรียน ค้นคว้าหาความรู้ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนได้ฝึกทักษะทางสังคม มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจและการคิดดำเนินการเรียนด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนและสถานการณ์จริง

จากเทคนิคข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าสอดคล้องกับสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2559) ที่ ได้รวบรวมเทคนิคที่สามารถนำไปใช้ในการสอนกิจกรรมแนะแนว ซึ่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสม

กับสภาพแวดล้อม ปัจจัยต่าง ๆ และลักษณะเฉพาะของนักเรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด เทคนิคที่สำคัญ ได้แก่

1. การบรรยาย วิธีนี้ใช้เพื่อสื่อสารข้อมูลที่ซับซ้อนหรือข้อเท็จจริงที่นักเรียนอาจเข้าใจได้ยากเมื่อเรียนด้วยตัวเอง
2. การระดมสมอง เป็นการรวมความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์จากทุกคน
3. การลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริง ความสนใจ หรือความต้องการของพวกเขา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการแก้ปัญหาด้วยประสบการณ์ตรง
4. การอภิปรายกลุ่ม เป็นการกระตุ้นการสนทนาเกี่ยวกับหัวข้อที่เลือกไว้หรือประเด็นที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาและหาข้อสรุปร่วมกัน
5. การแสดงบทบาทสมมติ ให้นักเรียนสวมบทบาทในสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เพื่อฝึกความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดง
6. การใช้เกม เกมถูกนำมาใช้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้การเรียนรู้สนุกสนานและดึงดูดนักเรียนที่ต้องการความเคลื่อนไหว แต่การเลือกเกมต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการสอน และควรสรุปบทเรียนจากเกมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

จากการศึกษากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายครั้งนี้ พบว่า สกล วรเจริญศรี (2560) ได้คิดค้นและพัฒนากลยุทธ์การให้บริการปรึกษาในรูปแบบนวัตกรรม (Innovative Treatment Strategies) โดยจัดหมวดหมู่เทคนิคเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมออกเป็น 6 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. กลุ่มวิธีการใช้เกมและการเล่น (Play and Game Methods) กลุ่มนี้เน้นการใช้เกมและการเล่นประเภทต่าง ๆ ในการให้บริการปรึกษา ซึ่งจะเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับรูปแบบทางทฤษฎีการให้บริการปรึกษา เพื่อสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาความเจริญงอกงามของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม
2. กลุ่มวิธีการใช้งานด้านศิลปะ (Art Methods) กลุ่มนี้มุ่งเน้นการใช้วัสดุและอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น การวาด การระบายสี และการตกแต่ง เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารและแสดงความคิดหรือความรู้สึกของผู้รับบริการผ่านผลงานศิลปะที่ตนเองสร้างขึ้นอย่างอิสระ

3. กลุ่มวิธีการใช้งานวรรณกรรมและบทกลอน (Literature and Poetry Methods) กลุ่มนี้เน้นการใช้วรรณกรรมและบทกลอน รวมถึงคำคมต่าง ๆ ในกระบวนการให้บริการปรึกษา เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีและดำเนินการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้หนังสือในการบำบัดหรือเขียนเรื่องราว

4. กลุ่มวิธีการใช้ดนตรี (Music Methods) การใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการให้บริการปรึกษา ซึ่งสามารถช่วยถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดนตรีทำหน้าที่เป็นภาษากลางที่สามารถเข้าถึงผู้คนทุกเพศทุกวัย

5. กลุ่มวิธีการใช้การเคลื่อนไหวและการแสดงละคร (Movement and Drama Methods) กลุ่มนี้เน้นการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ภายในตนเอง รวมถึงการแสดงออกถึงความขัดแย้งและพฤติกรรมต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับละคร เช่น การแสดงบทบาทสมมติ

6. กลุ่มวิธีการใช้กิจกรรมประเภทต่าง ๆ (Activities Methods) กลุ่มนี้จะเน้นกิจกรรมหลากหลายประเภท เช่น การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือโหราศาสตร์ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

นอกจากนี้ ยังมีเทคนิคการเรียนรู้จากตัวแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยมีขั้นตอนหลักที่ประกอบด้วย

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ ผู้เรียนต้องสังเกตและให้ความสนใจกับพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลจริง เช่น ครูหรือเพื่อน หรืออาจเป็นตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น ตัวละครในภาพยนตร์ การให้ความสนใจนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจับรายละเอียดของพฤติกรรมได้ดีขึ้น

2. กระบวนการจดจำ คือการจำหรือบันทึกสิ่งที่ได้เห็นไว้ในความจำระยะยาว การสร้างภาพหรือสัญลักษณ์ในใจจะช่วยให้สามารถเรียกคืนข้อมูลเมื่อจำเป็น

3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะนำสิ่งที่ได้จดจำมาแสดงออกเป็นพฤติกรรมจริง การแสดงออกนี้อาจมีความยากง่ายขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน

4. กระบวนการจูงใจ แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ โดยอาจมาจากความคาดหวังว่าจะได้รับรางวัลหรือแรงเสริมเมื่อทำตามพฤติกรรมที่ได้เห็น

จากการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นเทคนิคทางการแนะแนวและเทคนิคทางจิตวิทยาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ เกม การใช้งานศิลปะ การเรียนรู้จากตัวแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนจะได้ใช้ฝึกเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทั้ง 3 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านอารมณ์ โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2) ด้านกระบวนการคิด เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และ 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษา เพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น

สอดคล้องกับที่ Erikson (1959) กล่าวถึงพื้นฐานและรูปแบบการเรียนรู้ของช่วงวัยนี้ว่า เด็กเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ควรให้เด็กมีโอกาสที่จะได้สัมผัสและเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมทั่วไป การสังเกตและการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น การเรียนรู้จากการทดลอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้ผ่านการเล่น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามเหตุการณ์

2.6 กระบวนการ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างชัดเจนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม การเรียนรู้ และอาชีพให้กับนักเรียน โดยกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวมักแบ่งออกเป็นขั้นตอนสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยแยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.6.1 กระบวนการกำหนดวิธีการเรียนรู้

1. การกำหนดวิธีการเรียนรู้ เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตมุ่งให้นักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ มีความสามารถ มีความชำนาญหรือมีความคล่องตัว ในการจัดการพัฒนาตนเองในเรื่องต่าง ๆ เน้นว่า บุคคลที่จะมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ควรได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในเรื่องสำคัญ 3 อย่างต่อเนื่องกันได้แก่

ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ในเรื่องที่ศึกษาหรือฝึกฝนอยู่ในแง่ดีมีประโยชน์มากหรือน้อย ความรู้เชิงประเมินค่า จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเกิดเจตคติ ถ้าบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งที่เรียนไม่สมบูรณ์หรืออาจมีความผิดพลาดจะทำให้เกิดความลำเอียงขึ้นได้

ความรู้สึกพอใจ (Affective Component) เป็นความรู้สึก ของบุคคลที่แสดงออกในเชิงชอบ/ไม่ชอบ พอใจ/ไม่พอใจ ต่อสิ่งที่เผชิญอยู่ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น โดยอัตโนมัติและสอดคล้องกับความรู้สึกประเมินค่าในสิ่งเดียวกันนั้น

ความพร้อมกระทำ (Action Tendency Component) เป็นความสามารถที่จะแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมเชิงส่งเสริมในสิ่งที่ตนพอใจ พร้อมทั้งจะเพิกเฉย หรือทำลายสิ่งที่ตนไม่ชอบ ไม่พอใจ ลักษณะดังกล่าวจะปรากฏออกเป็นพฤติกรรมขึ้นอยู่ กับ จิตลักษณะและสถานการณ์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2527)

2.6.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน

เมื่อศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวแบบองค์รวม พบว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนย่อมต้องมีการฝึกปฏิบัติโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการจัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดที่สำคัญไว้ ได้แก่ โคลบล ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เริ่มจากการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีแนวทางรับรู้ประสบการณ์ ผู้เรียนได้วิเคราะห์องค์ความรู้ ผู้เรียนได้มีโอกาสสรุปองค์ความรู้ และผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ (Thorpe & Clifford, 2003) ต่อมาขั้นตอนแห่งการเรียนรู้ได้ถูกปรับไปประยุกต์ใช้ โดยกำหนดเป็นระยะประสบการณ์ (Activist) ระยะสะท้อนความคิด (Reflector) และระยะสรุปองค์ความรู้ (Theorist) ในสถานการณ์ต่าง ๆ (Pragmatist) (Honey & Mumford, 2003)

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวในแต่ละครั้งเพื่อเป็นแนวทางประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีการกำหนดลำดับขั้นในการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนพอสังเขปดังนี้

แนวคิดของ Gagné (1985) แบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ก่อนเรียน (Preparation) ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่ดึงดูดความสนใจ อาจใช้ภาพ วีดิโอ หรือกิจกรรมกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มีการบอกจุดประสงค์และสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากบทเรียน จากนั้นกระตุ้นความรู้เดิมโดยการทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับบทเรียนใหม่ ขั้นที่ 2 ระหว่างเรียน (Learning Process) เป็นนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพ เสียง วีดิโอ หรือการสาธิต แนะนำการเรียนรู้ผ่านการให้คำแนะนำหรือใช้เทคนิคเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ทั้งยังต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ฝึกทำแบบฝึกหัด หรือทำกิจกรรมกลุ่ม และขั้นที่ 3 หลังเรียน (Evaluation) เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียน มีการประเมินผลการเรียนรู้โดยตรวจสอบความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนได้รับผ่านการทดสอบหรือการประเมิน ตลอดจนเสริมความจำและการถ่ายโอนโดยทบทวนความรู้เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดของ Kolb (1984) ที่นำเสนอวัฏจักรการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถจัดเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเรียน ครูจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้สัมผัสโดยตรง เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เพื่อสร้างบริบทของการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นระหว่างเรียน ผู้เรียนสะท้อนความคิด วิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้รับซึ่งอาจนำเสนอผ่านการอภิปรายในชั้นเรียน ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์กับทฤษฎีหรือหลักการทางวิชาการ เช่น การจัดทำแผนผังความคิด และขั้นที่ 3 ขั้นหลังเรียน ผู้เรียนลงนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เช่น โครงการทดลอง กิจกรรมสะท้อนความคิด หรือการทำโครงการ (Project-Based Learning)

เมื่อศึกษาแนวทางขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิบัติของโรงเรียนในประเทศไทย พบว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ระบุถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจโดยใช้กิจกรรม เช่น การถามคำถาม หรือการเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 ระหว่างเรียน เป็นจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมตามแผนการสอน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้เชิงสำรวจ (Inquiry-Based Learning) และขั้นที่ 3 ขั้นหลังเรียน เป็นขั้นประเมินผลและสะท้อนผลการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็น สรุปทบทวน และประเมินผลผ่านการทำแบบทดสอบ การทำโครงงาน หรือการประเมินโดยใช้ Rubric

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่จำแนกขั้นตอนในการสอนเป็น 4 ขั้น สมุณทพรหมบุญ (2540) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นประสบการณ์ตรง (Experience) ขั้นที่ 2 ขั้นอภิปรายและสะท้อนกลับการเรียนรู้ (Discussion/Reflection) ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ (Theorist) และขั้นที่ 4 ขั้นทดลองและประยุกต์ใช้ (Experimentation/Application)

ยังมีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด เช่น ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานตามแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ประกอบไปด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอ เกิดจากผู้เรียนได้พบปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปรายหาข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน และ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล เป็นขั้นการวัดและ

ประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียน และเพื่อนร่วมกันประเมิน

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาประกอบการจัดกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมที่มี 3 ขั้นตอน มีความสอดคล้องกับการนำมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากความมุ่งหมายของการวิจัยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายผ่านการใช้เทคนิคการแนะแนว ที่อยู่ในขั้นที่ 2 คือขั้นระหว่างเรียน และการประเมินผลหลักจะต้องเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่นักเรียนจะต้องทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ในกระบวนการที่แยกจากการจัดกิจกรรมแนะแนว อย่างไรก็ตาม การประเมินผลตามสภาพจริงก็ยังมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมแนะแนว เนื่องจากมีส่วนช่วยสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกในการวิจัย ผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจตามขั้นตอนของ แนวคิดของ Gagné (1985) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยเป็นขั้นเตรียมตัวก่อนเรียนผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ เป็นขั้นที่บอกวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้ทราบ และมีการทบทวนความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะฝึกทักษะเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทั้งสามด้านของ Cotton (1992) ผ่านเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ได้แก่ เกม การใช้งานศิลปะ การเรียนรู้จากตัวแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ตลอดจนการประมวลองค์ความรู้ที่ได้รับเป็นรายบุคคล

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ผู้วิจัยพบข้อมูลดังนี้

สุอาภา มะหิงษาเดช (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีน้ำใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยนี้เน้นการพัฒนาชุดกิจกรรมที่มีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีวัตถุประสงค์หลัก 3 จุด ได้แก่ การปรับปรุงกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมใน

นักเรียน เป้าหมายเพื่อพัฒนากิจกรรมที่มีผลส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมกลุ่มที่ช่วยเสริมสร้างการใช้เหตุผลในด้านนี้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้กิจกรรมแนะแนว วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ชุดกิจกรรมที่เสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน นอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การวิจัยยังสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนชุมชนบ้านดอนอะรางในการศึกษาและพัฒนากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีผลส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่จัดขึ้นได้มากทั้งสามด้านของกิจกรรมดังกล่าว สิ่งนี้อาจช่วยเพิ่มความเข้าใจของการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมในนักเรียนอย่างเหมาะสมในโครงการการเรียนรู้ของโรงเรียนได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม

ฉวีวรรณ ไตรรัตน์นันท (2557) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตในกิจกรรมแนะแนวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยโครงการ ผลการวิจัยทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยโครงการนี้มีผลต่อการเรียนรู้ทักษะชีวิตของนักเรียนโดยทำให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นโดยมีการแสดงทักษะชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากการจัดกิจกรรม โดยมีการเปรียบเทียบผลกับก่อนและหลังการจัดกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในด้านการทำโครงการนักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับสูงโดยทั่วไป แต่มีบางด้านที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง เช่น การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา การนำเสนอผลงาน และการเขียนรายงาน นอกจากนี้ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวด้วยโครงการมีแนวโน้มที่เป็นบวกโดยมีระดับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ มากทั้ง 3 ด้านที่ถูกสำรวจ ซึ่งเน้นไปที่ประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศในการเรียนรู้ ข้อมูลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการสร้างโครงการที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อความต้องการและลักษณะของผู้เรียนในระดับชั้นเดียวกัน

มัทนา เกษมจิต และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้กิจกรรมแนะแนวที่ใช้เทคนิคตัวแบบเพื่อพัฒนา

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังใช้กิจกรรมแนะแนว และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 90 คน ผู้วิจัยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 45 คน เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ งานวิจัยนี้พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้นหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุม และนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมากที่สุด

จากงานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนวัยรุ่นโดยกิจกรรมแนะแนว ศรีวัน ศุภฤกษ์ชาติกุล และคณะ (2564) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนวัยรุ่น โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 378 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนนการมองโลกในแง่ดีต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 17 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและมีความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดการมองโลกในแง่ดีซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง .96 และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการมองโลกในแง่ดี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการมองโลกในแง่ดีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านความสำเร็จ รองลงมาเป็นด้านอารมณ์ทางบวก และด้านความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวมีการมองโลกในแง่ดีสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแนะแนวสามารถเสริมสร้างการมองโลกในแง่ดีให้กับนักเรียนวัยรุ่นได้

กาญจนา วงศ์ษา (2565) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวในการพัฒนาการกำกับอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีเป้าหมายในการวิจัย คือ พัฒนาชุดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เปรียบเทียบการกำกับอารมณ์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเรียนรู้ เปรียบเทียบพัฒนาการการกำกับอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียน 62 คนจากสองห้องเรียนที่เลือกโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยชุดกิจกรรมแนะแนว แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดการกำกับอารมณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ในกลุ่มทดลองมีการกำกับอารมณ์หลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยิ่งไปกว่านั้นนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมมีพัฒนาการการกำกับอารมณ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนแสดงความคิดเห็นในภาพรวมว่าชอบและสนุกกับกิจกรรม เนื่องจากความหลากหลายและโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขวัญชนก การิก (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาตอนปลายโดยกิจกรรมกลุ่ม การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และเปรียบเทียบสมรรถนะทางสังคมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 350 คน จาก 6 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และกลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนจำนวน 12 คน ที่มีคะแนนสมรรถนะทางสังคมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 และสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดสมรรถนะทางสังคมซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสูง .94 และโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางสังคม ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสำเร็จและอารมณ์ทางบวก นอกจากนี้นักเรียนในกลุ่มทดลองมีสมรรถนะทางสังคมสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถเสริมสร้างสมรรถนะทางสังคมให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กในแต่ละช่วงวัย กิจกรรมแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน โดยเน้นการสร้างความเข้าใจในตัวเอง มุ่งลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพจิต โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการจัดการอารมณ์รวมถึงพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังช่วยสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้าง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กิจกรรมแนะแนว มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว และเพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวกับกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่จะศึกษาความเห็นอกเห็นใจเป็นนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 60 คน (จากข้อมูลสถิติจำนวนนักเรียนของสถานศึกษา ณ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยประเมินผลจากการทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นนักเรียนที่มีคะแนนความเห็นอกเห็นใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา นักเรียนมีความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง และผู้ปกครองยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการทดลอง มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดและแบบวัดความเห็นอกเห็นใจ Feeling and Thinking (F&T) (Garton & Gringart, 2005) ที่สอดคล้องกับช่วงวัยนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและแบบวัดที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์

2.1.2 ผู้วิจัยปรับแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยกำหนดข้อความที่สอดคล้องกับความเห็นอกเห็นใจตามแนวทางของ Cotton (1992) ประกอบไปด้วย 3 ด้าน 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2) ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และ 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น

2.1.3 ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยกำหนดให้มีจำนวนข้อความทั้งหมด 15 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 30 นาที ลักษณะของข้อความแบ่งตามความเห็นอกเห็นใจทั้ง 3 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 5

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น ข้อที่ 6 ถึงข้อที่ 10

ด้านที่ 3 ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรืออวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น ข้อที่ 11 ถึงข้อที่ 15

ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1967) มี 5 ระดับ โดยให้นักเรียนเลือกตอบแต่ละข้อความเพียงระดับใดระดับหนึ่งใน 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด

แบบวัดมีข้อความที่มีความหมายทางบวกจำนวน 10 ข้อ คือ ข้อที่ 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, และข้อที่ 15 และแบบวัดมีข้อความที่มีความหมายทางลบจำนวน 4 ข้อ คือ ข้อที่ 2, 4, 5, และข้อที่ 12 ซึ่งมีการแปลผลที่ตรงกันข้าม เกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 เกณฑ์การให้คะแนนข้อความและการแปลผล

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
ข้อความทางบวก	5	4	3	2	1
ความเห็นอกเห็นใจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อความทางลบ	1	2	3	4	5
ความเห็นอกเห็นใจ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด

การแปลผลการวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นไปตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538)

คะแนนเฉลี่ย

การแปลความหมาย

4.50 – 5.00

หมายถึง

มีความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49

หมายถึง

มีความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49

หมายถึง

มีความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49

หมายถึง

มีความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49

หมายถึง

มีความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 2 ตัวอย่างแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
การบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น						
0	ฉันรู้สึกกังวลเวลาที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ					
00	ฉันรู้สึกกังวลเวลาที่ฉันเห็นเพื่อนอยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ					

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
การทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมอง ผู้อื่น						
0	ตอนอ่านหนังสือ ฉันคิดตามว่าตัวละครในเรื่อง คิดอะไร					
00	เพื่อนไม่ต้องคิดเหมือนกับฉันก็ได้					
การสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อ ผู้อื่น						
0	ฉันตอบว่าเพื่อนเบาๆ ตอนที่เพื่อนถูกครูดุ					
00	ฉันช่วยเพื่อนเก็บของในห้องเรียนให้เรียบร้อย					

2.1.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายฉบับที่สร้างขึ้นไปนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อความและภาษาที่ใช้เนื้อหา

2.1.5 ผู้วิจัยขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและวิธีการสอนระดับประถมศึกษา 1 ท่าน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยพิจารณาข้อความเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) โดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง .67 – 1.00

2.1.6 ผู้วิจัยนำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 20 คน แล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .90

2.1.7 นำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายไปใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

2.2.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อประมวลเป็นกระบวนการในการนำไปใช้จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อสร้างเสริมความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

2.2.2 กำหนดกิจกรรมแนะแนวโดยวางแผนกระบวนการตามหลักการแนะแนว มีการจัดกิจกรรมทั้งหมด 7 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที และจัดกิจกรรม 2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยในแต่ละครั้งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยเป็นขั้นเตรียมตัวก่อนเรียนผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ เป็นขั้นที่บอกวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้ทราบ และมีการทบทวนความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะฝึกทักษะเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทั้งสามด้านของ Cotton (1992) ผ่านเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ได้แก่ เกม การใช้งานศิลปะ การเรียนรู้จากตัวแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ตลอดจนการประมวลองค์ความรู้ที่ได้รับเป็นรายบุคคล

ตาราง 3 ตัวอย่างกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรม ที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เทคนิคการ เรียนรู้
1	ปฐมนิเทศ	1.เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และละลายพฤติกรรม ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน 2.เพื่อชี้แจงการจัดกิจกรรม แนะแนวเพื่อเสริมสร้าง ความเห็นอกเห็นใจ 3.เพื่อสร้างความเข้าใจ เบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็น อกเห็นใจ	-เขียนชื่อบนไม้ ไอศกรีม -เกมฉันเลือก อะไร -ระบายสีดอกไม้ออก แห่งความเห็นอก เห็นใจ	- เกม - การใช้งาน ศิลปะ
2	รู้สึกอะไร อยู่นะ	1.เพื่อเรียนรู้ความรู้สึกของ ตนเองและผู้อื่น 2.เพื่อฝึกสังเกตความรู้สึก ของผู้อื่น	- เกมเสี่ยงทาย เหตุการณ์บอก ความรู้สึก -เกมเลียนแบบ ความรู้สึก	- เกม - การใช้ สถานการณ์จำลอง
3	ถ้าฉันเป็น เธอ	เพื่อฝึกคิดในมุมมองของผู้อื่น	- ดูวิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาด ขยะ	- การเรียนรู้จาก ตัวแบบ - การอภิปราย กลุ่ม

ตาราง 3 (ต่อ)

กิจกรรม ที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เทคนิคการ เรียนรู้
4	ฉันเข้าใจ เธอ	เพื่อฝึกการยอมรับตาม มุมมองของผู้อื่น	- เกมทาย ความคิด	- เกม - การใช้ สถานการณ์ จำลอง - การอภิปราย กลุ่ม
5	ดูแลกัน อย่างไรดี	1. เพื่อเรียนรู้วิธีการพูดเชิง บวก 2. เพื่อเรียนรู้ภาษากายเชิง บวก	- เล่นเกม (ประโยคเชิงบวก และเชิงลบ)	- เกม - การใช้ สถานการณ์ จำลอง - การแสดง บทบาทสมมติ
6	สร้าง ความรู้สึก ที่ดีต่อกัน	1. เพื่อฝึกสร้างสัมพันธ์ภาพ กับผู้อื่น 2. เพื่อฝึกแสดงออกถึง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น	- การแสดง บทบาทสมมติ - การฟังอย่าง ตั้งใจ - การสะท้อน ความรู้สึก	- การใช้ สถานการณ์ จำลอง - การแสดง บทบาทสมมติ
7	ปัจฉิม นิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนได้แบ่งปัน ความรู้สึกจากการทำ กิจกรรมแนะแนว 2. เพื่อให้นักเรียนประเมิน ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเห็นอกเห็นใจของ ตนเอง	- ระบายสีดอกไม้ แห่งความเห็นอก เห็นใจ - จดหมายถึงตัว ฉัน - การอภิปราย	- การใช้งาน ศิลปะ - การอภิปราย กลุ่ม

2.2.3 ผู้วิจัยขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา การศึกษาและการแนะแนว 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและวิธีการสอนระดับ ประถมศึกษา 1 ท่าน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยพิจารณาข้อความเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ เพื่อนำมา ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะ จากนั้นคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) โดยมีค่าคุณภาพของเครื่องมือเท่ากับ 1.00

2.2.4 นักกิจกรรมแนะแนวที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปใช้ในการทดลอง

2.2.5 นักกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลายไปใช้ดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง

2.2.6 หลังจากสรุปผลการทดลองและอภิปรายผลการทดลอง ผู้วิจัยจัดทำสื่อ ประกอบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในแบบรูปเล่มให้กับกลุ่มควบคุมเพื่อให้กลุ่ม ควบคุมได้มีโอกาสทำกิจกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

การดำเนินการวิจัย

ก่อนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และได้รับการ รับรองเลขที่ SWUEC-672121 จากหน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ จากนั้นดำเนินการทดลองดังนี้

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีแบบแผนการสุ่มกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจาก นักเรียน ประถมศึกษาตอนปลายที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา มีการวัดผลก่อนและหลัง การทดลอง (Randomized Control-Group, Pretest-Posttest Design) (Lohr, 2019)

ตาราง 4 แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control-Group, Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	ก่อนทดลอง	การทดลอง	หลังทดลอง
E	T _{1E}	X	T _{2E}
C	T _{1C}	~	T _{2C}

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T _{1E}	แทน	การวัดความเห็นอกเห็นใจกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง
T _{2E}	แทน	การวัดความเห็นอกเห็นใจกลุ่มทดลองหลังการทดลอง
T _{1C}	แทน	การวัดความเห็นอกเห็นใจกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง
T _{2C}	แทน	การวัดความเห็นอกเห็นใจกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง
X	แทน	การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ
~	แทน	การจัดกระทำโดยการจัดกิจกรรมแนะแนว

2. การดำเนินการทดลอง

2.1 หลังจากการสุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายและถามความสมัครใจ เพื่อเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 10 คน ต่อมาผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกับกลุ่มทดลอง

2.2 หลังจากยุติการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลหลังการทดลอง

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

2.4 หลังจากสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล ผู้วิจัยจัดทำสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในรูปแบบเล่มให้กับกลุ่มควบคุมเพื่อให้กลุ่มควบคุมได้มีโอกาสทำกิจกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในแต่ละระยะการทดลอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
2. จัดทำเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง โดยการอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ และเข้าใจในกระบวนการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนและแจ้งให้ทราบว่าสามารถตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างอิสระ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ตลอดจนการเก็บข้อมูลทุกอย่างเป็นความลับ ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม และกลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวออกจากการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลา พร้อมให้ผู้ปกครองที่ยินดีให้ความร่วมมือลงชื่อยินยอมกำกับ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยเอกสารรายละเอียดทั้งหมดจะถูกส่งไปยังผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 60 คน
3. นำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่ผู้ปกครองให้ความยินยอมทำ โดยเวลาในการทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายใช้เวลา 30 นาที
4. ตรวจสอบวัดและรวมคะแนนหาค่าความเห็นอกเห็นใจเฉลี่ยของนักเรียนแต่ละคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อใช้ในการอภิปรายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อแรก คือการวิจัยเพื่อศึกษาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
5. ผู้วิจัยจัดกิจกรรมแนะแนวตามกระบวนการที่กำหนดไว้ โดยเก็บรวบรวมเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งสังเกตภาพรวมของกลุ่มทดลองขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
6. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเพื่อใช้ในการอภิปรายผลตามจุดมุ่งหมายข้อที่สอง คือ การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยโดยใช้การสถิติดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

1.1 การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 การคำนวณส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

การวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha)

3. การวิเคราะห์ผลการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนวโดย Independent และ Dependent Samples t-test

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N แทน จำนวนคนในกลุ่มประชากร

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

M แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

t แทน ค่าสถิติที (t-value)

P แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

จากผลการประเมินแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (N = 60)

ความเห็นอกเห็นใจ	M	SD	ระดับ
ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น	3.21	.39	ปานกลาง
ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่น	3.83	.61	มาก
ด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น	3.81	.40	มาก
ความเห็นอกเห็นใจโดยรวม	3.60	.36	มาก

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.60$, $\sigma = .36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.21$, $\sigma = .39$) การทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นและการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นอยู่ในระดับที่มากกว่า ($M = 3.83$, $\sigma = .61$) และการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นอยู่ในระดับมากรองลงมา ($M = 3.81$, $\sigma = .40$)

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนและหลังการทดลอง

ผู้วิจัยศึกษาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนและหลังการทดลอง โดยขั้นแรกผู้วิจัยได้นำคะแนนมาทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงแบบโค้งปกติ (Normality Test) โดยการใช้สถิติ Shapiro-Wilk Test ได้ค่า p อยู่ระหว่าง .15 - .95 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ค่าสถิติแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน Dependent Samples t-Test ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในระบะก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)

ความเห็นอกเห็นใจ	กลุ่มทดลอง						t	P
	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง				
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น	2.98	.39	ปานกลาง	3.76	.39	มาก	-6.09*	.05
ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่น	3.35	.36	ปานกลาง	4.48	.43	มาก	-6.40*	.05
ด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น	3.12	.36	ปานกลาง	3.94	.40	มาก	-7.49*	.05
ความเห็นอกเห็นใจโดยรวม	3.14	.10	ปานกลาง	4.03	.27	มาก	-9.79*	.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันทั้งค่าเฉลี่ยโดยรวมและค่าเฉลี่ยรายด้าน โดยหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

ก่อนการทดลอง ความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.14, SD = .10) หลังการทดลอง ความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก (M = 4.03, SD = .27)

เมื่อพิจารณารายด้าน ก่อนการทดลอง ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.98, SD = .39) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.35, SD = .36) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.12, SD = .36)

หลังการทดลอง ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (M = 3.76, SD = .39) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ

มาก ($M = 4.48$, $SD = .43$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.94$, $SD = .40$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยขั้นแรกผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงแบบโค้งปกติ (Normality Test) โดยการใช้สถิติ Shapiro-Wilk Test ได้ค่า p อยู่ระหว่าง .16 - .34 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จากนั้นผู้วิจัยเปรียบเทียบด้วยการใช้ค่าสถิติ T-test แบบเป็นอิสระต่อกัน ตามตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($n = 20$)

ความเห็นอกเห็นใจ	หลังการทดลอง						t	P
	กลุ่มทดลอง (n = 10)			กลุ่มควบคุม (n = 10)				
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
ด้านการบอกความรู้สึก ของตนเองและผู้อื่น	3.76	.39	มาก	3.02	.36	ปานกลาง	.40*	.05
ด้านการทำความเข้าใจ ความรู้สึกและมุมมอง ผู้อื่น	4.48	.43	มาก	3.13	.40	ปานกลาง	.29*	.05
ด้านการสื่อสารเพื่อแสดง ความเห็นอกเห็นใจต่อ ผู้อื่น	3.94	.40	มาก	3.32	.44	ปานกลาง	.28*	.05
ความเห็นอกเห็นใจ โดยรวม	4.03	.27	มาก	3.16	.10	ปานกลาง	.65*	.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกัน ทั้งค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมและค่าเฉลี่ยรายด้าน โดยกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = .27$) นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.16$, $SD = .10$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ($M = 3.76$, $SD = .39$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.48$, $SD = .43$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.94$, $SD = .40$)

นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.02$, $SD = .36$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.13$, $SD = .40$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.32$, $SD = .44$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุม

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว
2. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 60 คน (ที่มาจากข้อมูลสถิติจำนวนนักเรียนของสถานศึกษา ณ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เป็นนักเรียนที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นนักเรียนที่มีคะแนนความเห็นอกเห็นใจตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการทดลอง และผู้ปกครองยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการทดลอง มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาดอนปลาย มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ มีค่าคุณภาพเครื่องมือเท่ากับ 1.00

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาดอนปลาย โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และการคำนวณส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ผลการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาดอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนวโดย Independent และ Dependent Samples t-Test สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha)

สรุปผลการวิจัย สรุปตามความมุ่งหมาย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาดอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนประถมศึกษาดอนปลายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลอง นักเรียนประถมศึกษาดอนปลายมีความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.14$, $SD = .10$) หลังการทดลองนักเรียนประถมศึกษาดอนปลายมีความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = .27$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ก่อนการทดลอง ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.98$, $SD = .39$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.35$, $SD = .36$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.12$, $SD = .36$)

หลังการทดลอง ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.76$, $SD = .39$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน

ระดับมาก ($M = 4.48$, $SD = .43$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.94$, $SD = .40$)

2. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = .27$) ในขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.16$, $SD = .10$)

เมื่อพิจารณารายด้าน นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ($M = 3.76$, $SD = .39$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.48$, $SD = .43$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.94$, $SD = .40$)

นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.02$, $SD = .36$) ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.13$, $SD = .40$) และด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.32$, $SD = .44$)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

จากจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยของความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = .27$) เป็นการยืนยันถึงผลทางบวกของกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Goleman (1995) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถได้รับการพัฒนาผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่

มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้และการเข้าใจผู้อื่น การที่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจในระดับสูงอาจเป็นผลจากกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ได้ฝึกฝนการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเห็นอกเห็นใจ

เมื่อผู้วิจัยเชื่อมโยงผลการทดลองกับกิจกรรมแนะแนว พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนได้ทำกิจกรรมระบายสีดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นการใช้ศิลปะเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารและแสดงความคิดหรือความรู้สึกของนักเรียนผ่านผลงานศิลปะที่ตนเองสร้างขึ้น อย่างอิสระ (สกล วรเจริญศรี, 2560) ทำให้นักเรียนสังเกตและสามารถประเมินความเห็นอกเห็นใจของตนเองได้เบื้องต้น โดยมีนักเรียนกล่าวว่า “ผมระบายได้แค่ชนิดเดียวครับ” ซึ่งผู้วิจัยได้ตอบสนองโดยการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกโดยพูดให้กำลังใจและชี้แจงว่าครั้งนี้เป็นเพียงกิจกรรมครั้งที่ 1 จึงเป็นเรื่องปกติที่นักเรียนยังไม่สามารถระบายสีดอกไม้ได้ครบทุกกลีบ หลังการทดลองเมื่อนำดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจมาให้นักเรียนระบายสีอีกครั้ง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองสามารถระบายสีกลีบดอกไม้ที่มีข้อความตามความเห็นอกเห็นใจทั้งสามด้านได้ครบทุกกลีบ และสามารถระบุได้ว่า ตนเองมีความเห็นอกเห็นใจในด้านใดมากที่สุด ดังนั้นกิจกรรมแนะแนวผ่านงานศิลปะด้วยการระบายสีดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนที่มีความเห็นอกเห็นใจ

เมื่อผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจตามองค์ประกอบที่นิยามในการทดลองครั้งนี้เป็นรายด้าน ทำให้พบว่า ด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.76$, $SD = .39$) บ่งบอกว่านักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความรู้สึกได้ดีขึ้น ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารตลอดจนการแสดงออกเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ผ่านการสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาเทคนิคการใช้เกมทายความรู้สึกจากกิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจในด้านการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น โดยช่วยให้นักเรียนฝึกการรับรู้และระบุนอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นผ่านสถานการณ์จำลองต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เกมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารทางอารมณ์ แต่ยังช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการแสดงออกทางอารมณ์ นอกจากนี้ เกมยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นผ่านการรับฟังและการสังเกตการแสดงออกของเพื่อน ๆ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในการแสดงความเห็นอกเห็นใจได้ดียิ่งขึ้น

ด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.48$, $SD = .43$) แสดงถึงความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดจากกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อกระตุ้นการคิดเชิงมุมมองและการใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น (Davis, 1983) รวมถึงการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้จากตัวแบบ (Bandura, 1986) ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และการสื่อสาร เนื่องจากกิจกรรมที่เน้นการสังเกตและวิเคราะห์จากตัวละครช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการแสดงออกของผู้อื่น จากนั้นเกิดการใช้ตัวแบบในการสื่อสาร เช่น การให้ครูหรือเพื่อนร่วมกลุ่มแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกและการรับฟัง จะช่วยเสริมสร้างการมีความเห็นอกเห็นใจด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่น ซึ่งนักเรียนอาจสามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Scott และ Graham (2015) ที่ศึกษาเรื่องความเห็นอกเห็นใจโดยเจาะลึกผลของการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ในเด็กก่อนวัยรุ่น ข้อค้นพบจากการทดสอบทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในด้านความเห็นอกเห็นใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนเมื่อเวลาผ่านไป และยังค้นพบว่านักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลายมีความสามารถทางการรับรู้มุมมองของผู้อื่นเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ

ด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจมีค่าเฉลี่ยสูง ($M = 3.94$, $SD = .40$) สะท้อนว่านักเรียนมีความสามารถในการแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจผ่านการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่น จะเห็นได้ว่ากิจกรรมแนะแนวที่ใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ ช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแสดงบทบาทของคนที่กำลังเศร้าหรือโกรธ และให้เพื่อนในกลุ่มช่วยแสดงความเห็นอกเห็นใจ โดยการแสดงบทบาทนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกสื่อสารทั้งการใช้คำพูดและแสดงท่าทางที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง และทำความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง เช่น เมื่อนักเรียนได้รับบทบาทให้เป็นคนที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์เสียใจ เช่น ถูกทิ้งไว้คนเดียวไม่มีเพื่อนเล่นด้วย นักเรียนจะได้ฝึกการแสดงความรู้สึกเสียใจออกมา และเพื่อน ๆ ที่สวมบทบาทเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์จำลองจะต้องแสดงความเห็นอกเห็นใจอย่างเหมาะสม เช่น การเริ่มสังเกตเห็น การเดินเข้าไปหาเพื่อถามไถ่ นำไปสู่การพูดปลอบใจ และแสดงท่าทาง กระบวนการนี้ช่วยให้เด็ก ๆ เข้าใจว่า การแสดงความเห็นอกเห็นใจไม่ใช่แค่การพูดคำปลอบโยน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการฟังและการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องการศึกษาของ Eisenberg (2006) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการตอบสนองที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือ

ผู้อื่นในสังคม การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้น แต่ยังส่งผลดีต่อสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาว

2. การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวและกลุ่มควบคุม

จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ผู้วิจัยเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการยืนยันถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมแนะแนวในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = .27$) ตามที่ Cotton (1992) กล่าวสรุปจากการศึกษางานวิจัย โดยระบุว่า การแนะแนวและการฝึกอบรมให้เด็กรู้จักการเอาใจใส่ผู้อื่นช่วยเพิ่มความสามารถทางอารมณ์และการรับรู้ในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ และยังนำไปสู่พฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้น การควบคุมความก้าวร้าวและพฤติกรรมต่อต้านสังคมอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Erikson (1959) Greenberg et al. (2003) กล่าวว่า การแนะแนวมีส่วนช่วยในการพัฒนาส่วนบุคคลโดยส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ความฉลาดทางอารมณ์ และความหยิ่งตัว ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมแนะแนวที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในส่วนของเทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการสังเกตความรู้สึกผู้อื่น แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกันผ่านเทคนิคการอภิปรายกลุ่ม มีส่วนช่วยเสริมสร้างให้กลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจสูงขึ้นทั้งสามด้าน ในขณะที่กลุ่มควบคุมยังไม่มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจจึงมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับเดิม

เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม จะช่วยให้นักเรียนได้พูดคุยกันเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง ว่าความรู้สึกของแต่ละคนเป็นอย่างไร และเหตุผลที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าความรู้สึกของคนอื่นสามารถแตกต่างไปจากของตนเองได้ และการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นนั้นช่วยเสริมสร้างการแสดงออกที่เหมาะสม เช่น การปลอบโยน หรือให้กำลังใจเพื่อนที่กำลังรู้สึกไม่ดี ผลจากการที่นักเรียนได้มาอภิปรายร่วมกันทำให้นักเรียนมีความสามารถในการบอกความรู้สึกของตัวเอง และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีขึ้น นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการรับฟังและการแสดง

ความเห็นอกเห็นใจอย่างต่อเนื่องผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

ช่วงวัยประถมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงที่เด็กให้ความสนใจกับสังคมมากขึ้นแต่ยังต้องมีการปรับตัวจากการสนใจตนเองไปสู่บุคคลรอบข้าง อีกทั้งเป็นช่วงที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น การได้ฝึกสนทนาโดยการร่วมอภิปรายกลุ่มยังเป็นการเสริมสร้างการปรับตัวของนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วย สอดคล้องกับที่ อาดัม นีละไพจิตร (2557) กล่าวถึงวัยเด็กตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเตรียมตัวเพื่อก้าวไปสู่ช่วงวัยรุ่นและพัฒนาต่อไปยังวัยผู้ใหญ่ ในช่วงวัยนี้สังคมของเด็กจะขยายออกเป็นสังคมนอกบ้านไปสู่โรงเรียน เด็กเริ่มมองเห็นตนเองตามที่เป็นและเห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการฝึกสังเกตความรู้สึกผู้อื่นและนำมาอภิปรายกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายสร้างสัมพันธ์ภาพและปรับตัวได้ดีขึ้น

จากผลการวิจัยยังพบว่า ความเห็นอกเห็นใจด้านการทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น ๆ ($M = 4.48, SD = .43$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scott และ Graham (2015) ศึกษาเรื่องความเห็นอกเห็นใจโดยเจาะลึกผลของการจัดกิจกรรมแนะแนวในเด็กก่อนวัยรุ่น แม้ว่านักเรียนทุกเกรดจะได้รับการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจโดยรวมและการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ความเห็นอกเห็นใจทางการรับรู้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จากปัจจัยสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้ อาจมีผลมาจากการที่นักเรียนรับชมวิดีโอเรื่อง Garbage Man ที่มีเนื้อเรื่อง ชวน และตัวละคร ใกล้เคียงกับช่วงวัยและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงและติดตามมุมมองของผู้อื่นจากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ Vygotsky (1978) ที่เน้นย้ำถึงการให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจและการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการพัฒนากระบวนการคิดและอารมณ์ของเด็ก โดยการที่เด็กมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความรู้มากกว่า พวกเขาจะพัฒนาความเข้าใจและทักษะของตนเองให้เกินกว่าระดับการพัฒนาในปัจจุบันได้ ดังนั้นการทำกิจกรรมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตจริงเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจและการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์ด้วยสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงจึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมไปสู่การพัฒนาและปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้กระบวนการนี้สนับสนุนให้พวกเขาคิดอย่างมีวิจารณญาณ พิจารณามุมมองที่หลากหลาย และพัฒนาความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับโลกรอบตัวพวกเขา

เมื่อผู้วิจัยพิจารณาค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจด้านการสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากรองลงมา ($M = 3.94$, $SD = .40$) อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมแล้ว พบว่ามีค่าเฉลี่ยที่มากกว่า จะเห็นได้ว่าการที่นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจากการแสดงบทบาทสมมติที่ได้ทดลองเป็นทั้งผู้ถูกกลั่นแกล้งและผู้ช่วยเหลือผ่านสถานการณ์จำลองนั้น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแสดงออกรวมถึงสื่อสารทั้งทางคำพูดและการกระทำได้อย่างมั่นใจมากขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้ตัวอย่างของการแสดงออกและคำพูดที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับเทคนิคการแนะแนวโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อผู้สอนใช้การสื่อสารทั้งทางวาจาและไม่ใช้ทางวาจาเพื่อช่วยให้เด็กตระหนักและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Vivvi, 2022) ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นไปตามที่สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2559) ได้กล่าวถึงเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติโดยให้นักเรียนสวมบทบาทในสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง เพื่อฝึกความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดง

อย่างไรก็ตาม จากผลการทดลองที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.16$, $SD = .10$) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับก่อนการทดลอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ระดับความเห็นอกเห็นใจนั้น นอกจากจะมีกิจกรรมแนะแนว และบริบททางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ยังมีพื้นฐานทางการเลี้ยงดูเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจอยู่ในระดับปานกลางด้วย ดังที่ Cotton (1992) กล่าวว่าในการพัฒนาความเข้าใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจในเด็กนั้น มีแนวทางปฏิบัติโดยการเลี้ยงดูเชิงบวกตอบสนองเด็กโดยการไม่ลงโทษ และไม่เผด็จการ การอธิบายให้เด็กฟังถึงผลกระทบของพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อผู้อื่น การชี้ให้เด็ก ๆ เห็นว่าตนเองมีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยการมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อต่อกัน การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมการเอาใจใส่และแสดงความเห็นอกเห็นใจ การอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ทำร้ายหรือทำให้ผู้อื่นทุกข์ใจ การให้คำแนะนำในการขัดใจต่อการทำให้ผู้อื่นเป็นทุกข์ ตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กช่วยเรียนรู้คุณค่าถึงความรู้สึกและปัญหากับผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความเข้าใจผู้อื่นและการช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้นำไปใช้ควรศึกษารูปแบบ เทคนิคการจัดกิจกรรม และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย และบริบทของโรงเรียน หากไม่ปรับให้สอดคล้องกับความแตกต่างของนักเรียน อาจทำให้กิจกรรม ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังได้

1.2 การจัดกิจกรรมแนะแนวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอช่วยปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจให้เป็นนิสัยที่ยั่งยืนของนักเรียน ลดพฤติกรรมรุนแรงในโรงเรียน และส่งเสริมบรรยากาศ แห่งความเข้าใจต่อกันในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม หากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนขาด ความต่อเนื่อง หรือมีขั้นตอนที่ซับซ้อนเกินไป อาจทำให้นักเรียนขาดการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง และเกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งอาจมีผลต่อความสนใจและประสิทธิผลของกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยควรศึกษาความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายใน ระยะยาวโดยติดตามกลุ่มทดลองตลอดปีการศึกษา เพื่อประเมินผลการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ และผลกระทบต่อพฤติกรรมในระยะยาว

2.2 ผู้วิจัยควรขยายการศึกษาครอบคลุมกลุ่มนักเรียนจากโรงเรียนที่มีบริบททาง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ของกิจกรรมแนะแนวในกลุ่มเป้าหมายที่ หลากหลาย

2.3 ผู้วิจัยควรศึกษาปัจจัยเสริมที่อาจเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรม เช่น การมี ส่วนร่วมของผู้ปกครอง บทบาทของเพื่อนในกระบวนการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ และศึกษา ผลกระทบของกิจกรรมในระยะยาว เพื่อประเมินความยั่งยืนในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดย อาจออกแบบกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เช่น จัดทำหนังสือแนะนำ กิจกรรมที่นักเรียนสามารถทำร่วมกับผู้ปกครองที่บ้าน

บรรณานุกรม

- Akos, P., & Galassi, J. P. (2004). Gender and race differences in college students' career maturity: A multidimensional approach. *Journal of Career Development*, 30(4), 245-259.
- American Psychological Association. (2023). Empathy. In *APA Dictionary of Psychology*. Retrieved from <https://dictionary.apa.org/empathy>
- American School Counselor Association (ASCA). (2019). *The ASCA National Model: A framework for school counseling programs*. Alexandria, VA: Author.
- American School Counsellor Association. (2023). The school counsellor and school counselling programs. <https://www.schoolcounselor.org/Standards-Positions/Position-Statements/ASCA-Position-Statements/The-School-Counselor-and-School-Counseling-Program>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. USA: Prentice-Hall.
- Black, P., & William, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policies and Practices*, 5(1), 7-74.
- Bozarth, J. D., Zimring, F. M., & Tausch, R. (2002). *Client-centered therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Brightwheel. (2023). Positive guidance in early childhood education. Retrieved from <https://mybrightwheel.com/blog/positive-guidance>
- Cohen, M. (2012). *Counseling and guidance in schools: Developing policy and practice*. Routledge.
- Cotton, K. (1992). Developing empathy in children and youth. *School Improvement Research*, 7(1), 25-40.
- Damon, W. (2004). What is positive youth development?. *The ANNALS of the American Academy of political and social science*, 591(1), 13-24.
- Damon, W., Lerner, R. M., & Eisenberg, N. (2006). *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development (6th ed.)*. New York: Wiley.

- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Doll, B., Purdue, S., & Tepfer, A. (2017). The evolving role of school psychologists in crisis intervention and prevention: A 10-year follow-up study. *Psychology in the Schools*, 54(7), 706-720.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
- Dutton, J. E., Worline, M. C., Frost, P. J., & Lilius, J. (2006). Exploring the interplay of compassion and organizational culture. In *The Handbook of Compassion Science* (pp. 123-140). Guilford Press.
- Eisenberg, N. (2006). Empathy-related responding and prosocial behavior. *Novartis Foundation Symposium*, 278(1), 71-80.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview Press.
- Erikson, E. H. (1959). *Identity and the Life Cycle*. New York: International Universities Press.
- Ferbert, S., Griffith, D., & Forrest, D. (2005). *Developmental classroom guidance activities*. YouthLight, Inc.
- Frey, N., Fisher, D., & Smith, D. (2022). *The social emotional learning playbook*. SAGE Publications Ltd.
- Gagné, R. M. (1985). *The Conditions of Learning and Theory of Instruction*. Holt, Rinehart, and Winston.
- Garton, A. F., & Gringart, E. (2005). The development of a scale to measure empathy in 8- and 9-year-old children. *Australian Journal of Education and Developmental Psychology*, 5, 17-25.
- Gartrell, D. (2012). *Teaching young children: An introduction*. Cengage Learning.

- Gati, I., & Asher, I. (2001). Career decision-making: A cognitive approach. In *Career development and counseling* (pp. 35-54). Wiley.
- Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. Bantam Books.
- Goleman, D. (2017). *Empathy: An introduction*. In *Empathy: A primer*. More Than Sound. Retrieved from <https://books.google.co.th/books?id=qG0fDgAAQBAJ>
- Goleman, D. (2020). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. (25th ed.). London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Goldstein, T. R., & Winner, E. (2012). Enhancing empathy and theory of mind. *Journal of cognition and development*, 13(1), 19-37.
- Greenberg, M. T. et al. (2003). Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning. *American Psychologist*, 58(6-7), 466-474.
- Gysbers, N. C., & Henderson, P. (2001). Comprehensive guidance and counseling programs: A rich history and a bright future. *Professional School Counseling*, 4(4), 246-257.
- Gysbers, N. C., & Henderson, P. (2012). *Developing & managing your school guidance & counseling program* (5th ed.). American Counseling Association.
- Hanson, J. L. (2010). Fostering empathy in children: A literature review and proposal. *Modern Psychological Studies*, 16(1), 4.
- Hatch, T., & Wiseman, D. (1997). The role of school counselors in promoting mental health. In *Journal of Counseling & Development*, 75(3), 193-198.
- Hikmat, R. et al. (2024). Empathy's Crucial Role: Unraveling Impact on Students Bullying Behavior-A Scoping Review. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 17(1), 3483-3495.
- Hoffman, M. L. (1982). Development of altruism: A cognitive-developmental perspective. In *Altruism and helping behavior* (pp. 1-28). Academic Press.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.

- Honey, P., & Mumford, A. (1986). Learning styles questionnaire. Peter Honey Publications Ltd.
- Hothersall, D. (2004). ประวัติความเป็นมาของจิตวิทยา. นิตยสาร: McGraw-Hill.
- Hudson, P. W. (1968). The guidance function in education. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Hyatt, A. (2020). Empathy will change your worldview for the better. Scribe. Retrieved from <https://scribe.uccs.edu/empathy-will-change-your-worldview-for-the-better/>
- Ickes, W. (1993). Empathic accuracy. *Journal of personality*, 61(4), 587-610.
- Jaime, D. (2022). Gamification tools for social and emotional learning. Research Press Publisher.
- John, W. S. (2010). Life span development (13th ed.). New York.
- Knafo, A., Zahn-Waxler, C., Van Hulle, C., Robinson, J. L., & Rhee, S. H. (2008). The developmental origins of a disposition toward empathy: Genetic and environmental contributions. *Emotion*, 8(6), 737.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall.
- Lee, J., Lee, H., & Kim, S. (2018). Developing empathy in students: A solution to bullying and violence in South Korean schools. *Journal of Educational Psychology*, 110(3), 456-467.
- Li, Q., Gao, M., Deng, Y., Zhou, Z., & Wang, J. (2023). Parental attachment and proactive-reactive aggression in adolescence: the mediating role of self-control and perspective taking. *Psychology research and behavior management*, 3437-3446.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale, in *Attitude Theory and Measurement*. P. 90-95. New York: Wiley & Son.
- Liu, Y., Wang, Y., & Zhang, L. (2008). The role of individual differences in empathy and prosocial behavior among children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(1), 25-34.
- Lohr, S. L. (2019). *Sampling: Design and analysis*. (2nd ed.). Boca Raton: CRC Press Taylor & Francis Group.

- Lovett, B. J., & Sheffield, R. A. (2007). Affective empathy deficits in aggressive children and adolescents: A critical review. *Clinical psychology review*, 27(1), 1-13.
- Marion, M. C. (2013). *Guidance for young children*. Pearson.
- Myrick, R. D. (2003). *Developmental guidance and counseling: A practical approach*. Merrill.
- Oberle, E. & Schonert-Reichl, K. A. (2017). Social and emotional learning: recent research and practical strategies for promoting children's social and emotional competence in schools. In Matson, J. (Ed.). *Handbook of Social Behavior and Skills in Children* (175-197). New York: Springer International Publishing AG.
- Orsini, J. (2020). The beautiful reason why Danish schools teach empathy to kids. <https://www.eef.or.th/news-why-danish-schools-teach-empathy/>
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. New York: Harcourt Brace.
- Roberts, W., Strayer, J., & Denham, S. (2014). Empathy, anger, guilt: Emotions and prosocial behaviour. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 46(4), 465.
- Roerig, S., van Wesel, F., Evers, S. J., van der Meulen, A., & Krabbendam, L. (2023). How, when and why abilities go social: researching children's empathy and prosocial behaviors in context. *Frontiers in Psychology*, 14, 952786.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications, and theory*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1995). *A Way of Being*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Scott, K. E. & Graham, J. A. (2015). Service-learning: Implications for empathy and community engagement in elementary school children. *Journal of Experiential Education*, 38(4), 354-372.
- Seligman, M. E. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychological Association*, 55(1), 5-14.
- Sheridan, S. M., Warnes, E. D., Woods, K. E., Blevins, C. A., Magee, K. L., & Ellis, C. (2017). Parent engagement and school readiness: Effects of the Getting Ready

- intervention on preschool children's social-emotional competencies. *Early Education and Development*, 28(2), 238-258.
- Stojiljkovic, S., Djigic, G., & Zlatkovic, M. (2012). Affective and cognitive empathy in pre-teachers with strong or weak professional identity. *Educational Studies*, 38(3), 293-307.
- Sue, D. W. (2007). *Counseling the culturally diverse: Theory and practice* (5th ed.). Wiley.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. In *Theories of Career Development* (pp. 1-35). Harper & Row.
- Swanson, J. L., & Fouad, N. A. (2018). *Career theory and practice: Learning through case studies* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Thompson, R. A., Goodvin, R., & Meyer, S. (2006). *Social Development: Psychological Understanding, Self-Understanding, and Relationships*.
- Thorpe, S., & Clifford, J. (2003). *The coaching handbook: An action kit for trainers and managers*. Kogan Page, Ltd.
- Thai Life Channel. (2014). Thai life insurance: unsung hero. Retrieved 30 July 2024 from <https://www.youtube.com/watch?v=oujqv98ZsZM>
- Twinkl Educational Publishing. (2024). Empathy pack [Teaching resource]. <https://www.twinkl.co.th/search?q=empathy+pack&c=210&ca=449&ct=ks1&r=teacher>
- Vivvi. (2022). Direct guidance vs. indirect guidance examples. Retrieved 8 November 2024 from <https://vivvi.com/blog/articles/indirect-vs-direct-guidance-examples>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Wellman, H. M., Cross, D., & Watson, J. (2001). Meta analysis of theory of mind development: The truth about false belief. *Child development*, 72(3), 655-684.
- Whiston, S. C., & Sexton, T. L. (1998). The role of school counselors in the academic success of students. *Professional School Counseling*, 1(2), 119-126.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools*. Retrieved 15 December 2023 from

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/63552/WHO_MNH_PSF_93.7A_Rev.2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Zunker, V. G. (2012). Career counseling: A holistic approach. Cengage Learning.

กนกวรรณ สุภาวณ. (2020). การเสริมแรงเชิงบวกในห้องเรียน...การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน. Educa. <https://www.educathai.com/knowledge/articles/420>

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2566). กรม สบส. เผยผลสำรวจเด็กและเยาวชนเคยถูกล่วงละเมิด 44.2 ชนวนยุว อสม. แขนงนำนักเรียนร่วมกันเฝ้าระวังการบูลลี่ในระดับพื้นที่. https://hss.moph.go.th/show_topic.php?id=5747

กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ. (2564). Empathy-Compassion เอาใจเขามาใส่ใจเราและเอาใจเรามาทำ ความเข้าใจหัวใจของเรา: ความสำคัญของทักษะทางอารมณ์และสังคมต่อกระบวนการ เรียนรู้ "กรณีศึกษาเมืองเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์". มูลนิธิเพื่อการศึกษาแห่งประเทศไทย. <https://www.eef.or.th/article-empathy-compassion-221221/>

กาญจนา วงศ์ษา. (2022). การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการกำกับอารมณ์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).

กันยกันต์ ไสยา. (2559). ผลของการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.

โกศล มีคุณ. (2550). การแนะแนวในระดับประถมศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขวัญชนก การิก, มณฑิรา จารุเพ็ง, และ พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2565). การพัฒนาสมรรถนะทาง สังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยกิจกรรมกลุ่ม. ศึกษาศาสตร์ มจร, 10(2), 89-99.

จิตราภรณ์ ทองกวอด. (2555). การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น (ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต). iThesis Srinakharinwirot University.

จรัสวรรณ ปัญจนันต์. (2554). ผลของโปรแกรมการอภิปรายกลุ่มย่อยที่มีต่อการรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ของผู้อื่นของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยา การศึกษา)). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนาธิป กุลจิรากุล. (2564). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในนักเรียนชั้น ประถมศึกษา อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ ส.ม., บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก).

- ฉวีวรรณ ไตรรัตน์านนท์. (2555). การพัฒนาทักษะชีวิตในกิจกรรมแนะแนวชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยโครงการ. ปรินญาณิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2560–2579. มูลนิธิยุวพัฒน์. (2566). สอนลูกให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น. <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/>
- คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). คำศัพท์จิตวิทยา. (ออนไลน์) <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/empathy>
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2527). จิตวิทยาการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ สุริยะไชย. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ในตนเองกับการร่วมรู้สึกในวัยรุ่น (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต). iThesis Srinakharinwirot University.
- นภัทร สิทธาโนมัย. (2541). ทักษะอารมณ์และสังคมในเด็ก. ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.
- มัทนา เกษมจิต, กรกฏา นักคัม, และ มฤษฎ์ แก้วจินดา. (2564). ผล การใช้ กิจกรรม แนะนำ ตามเทคนิค ตัว แบบ เพื่อ พัฒนา แรง จูงใจ ไม่ สัมฤทธิ์ ของ นักเรียน ระดับ ชั้น มัธยมศึกษา ปีที่ 1 (แขวง บาง บอน เขต บาง บอน กรุงเทพมหานคร). Academic MCU Buriram Journal, 6(2), 213-227.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). การรู้ซึ่งถึงความรู้สึก. ใน พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา. ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งแสง อรุณไพโรจน์. (2557). การแนะแนวในระดับประถมศึกษา: การปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยม. วารสารการศึกษา.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วินิรณี ทศนะเทพ, พัชรีย์ ฤกษ์แก้ว, คำจันทร์ ร่มเย็น, สุทิดา ไขงรัมย์, และ ต่อศักดิ์ กาญจนทรัพย์สิน. (2558). จิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สกล วรเจริญศรี. (2560). เทคนิคเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมสำหรับการให้คำปรึกษาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: โปรเทกซ์.
- สรวมณต์ สิทธิสมาน. (2563). Empathy ทักษะที่หายไปของเด็กไทย. <https://mgronline.com/qol/detail/9630000111624>
- สรีวัน ศุภฤกษ์ชาติกุล, สกล วรเจริญศรี, และ มณฑิรา จารุเพ็ง. (2564). การเสริมสร้างการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนวัยรุ่นโดยกิจกรรมแนะแนว. ศึกษาศาสตร์ มจร, 9(2), 241-252.

- สิริยุพิน ศุภรัตน์ภักคณา. (2565). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: การออกแบบการเรียนรู้การสอนเพื่อการเรียนรู้ = 21st century Skills: Instructional Design for Learning. ชลบุรี: สาธิตบูรพา.
- สุนิสา วงศ์อารีย์. (2559). หลักการแนะแนว. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุมนทนา พรหมบุญ. (2540). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุอาภา มะหิงษาเดช. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์).
- สุริยา ช้องเสนาะ. (2561). ปัญหาการรังแกกัน (Bullying) ในสถานศึกษา. (www.parliament.go.th).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). มาตรฐานการแนะแนว. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน. Thai Education.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
และหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษา
ตอนปลาย และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียน
ประถมศึกษาตอนปลาย

รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี

อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ศรชิต แสนอุบล

อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย โทร. 12412

ที่ อว 8718.1/576

วันที่ 7 พฤษภาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และรองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี และอาจารย์ ดร.ศรรชิต แสนอุบล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และ 2) กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป สามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 081 350 6801

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้ นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว 8718/737

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

7 พฤษภาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และรองศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โสมไชยวงค์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจ 1) แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และ 2) กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้ นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 350 6801

ภาคผนวก ข

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว 8718/729

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

7 พฤษภาคม 2567

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ [REDACTED]

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และรองศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC -672121

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้ 1) แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และ 2) กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย กับ นักเรียนระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4-6 จำนวน 6 ห้องเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่โรงเรียนของท่าน ระหว่างเดือนมิถุนายน 2567 ถึงเดือนตุลาคม 2567 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 350 6801

AF19-03-03.1
August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้กิจกรรมแนะแนว

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวพรพิมล เจริญอักษรกุล

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672121

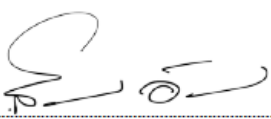
รายการเอกสารที่รับรอง :

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2567
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2567
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2567
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 20 มีนาคม 2567

วันที่หมดอายุ : 19 มีนาคม 2568

(ลงชื่อ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17

โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

ภาคผนวก ค
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าความสอดคล้องของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
2. ค่าความสอดคล้องของกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

ตาราง 8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

ข้อ	เนื้อหา	ผลการประเมินโดย ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	ผล การประเมิน
		1	2	3		
1	ฉันรู้สึกมีความสุขที่ได้เล่นกับเพื่อน	1	1	0	.67	นำไปใช้ได้
2	ฉันไม่รู้ว่าเพื่อนกำลังเสียใจ	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
3	ฉันดีใจที่ภาพยนตร์ที่ดูจบด้วยดี	1	0	1	.67	นำไปใช้ได้
4	ฉันรู้สึกกังวลเวลาที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
5	ฉันรู้สึกกังวลเมื่อฉันเห็นเพื่อนอยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ	0	1	1	.67	นำไปใช้ได้
6	ฉันอยากช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนถูกแกล้ง	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
7	ฉันคิดว่าเพื่อนแต่ละคนคิดแตกต่างในเรื่องเดียวกัน	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
8	ฉันพยายามทำความเข้าใจเพื่อนแบบคิดว่าถ้าฉันเป็นเพื่อนคนนั้น	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
9	ตอนอ่านหนังสือ ฉันคิดตามว่าตัวละครในเรื่องคิดอะไร	1	1	0	.67	นำไปใช้ได้
10	ฉันจินตนาการตามเวลาที่เพื่อนเล่าเรื่องที่บ้านให้ฟัง	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
11	ฉันตอบว่าเพื่อนเบา ๆ ตอนที่เพื่อนถูกครูดุ	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
12	ฉันเล่าความลับของเพื่อนคนหนึ่งให้เพื่อนอีกคนฟัง	1	1	0	.67	นำไปใช้ได้
13	ถ้าเพื่อนร้องไห้ ฉันจะถามเพื่อนว่าเป็นอะไร	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
14	ฉันตั้งใจฟังเวลาที่เพื่อนเล่าเรื่องที่เขาไม่สบายใจ	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้
15	ฉันช่วยเพื่อนเก็บของในห้องเรียนให้เรียบร้อย	1	1	1	1.00	นำไปใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับมีค่า .90

ค่าความสอดคล้องมีค่าระหว่าง .67 – 1.00

ตาราง 9 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

ครั้งที่	เนื้อหา	ผลการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	ผล การ ประเมิน
		1	2	3		
1	ปฐมนิเทศ					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
2	การบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
3	การทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่น					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
4	การทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองผู้อื่น					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน

	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
5	การสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจ					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
6	การสื่อสารเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจ					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน
7	ปัจเจกนิเทศ					
	สาระสำคัญ	1	1	1	1.00	ผ่าน
	จุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	สื่อ/แหล่งการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ผ่าน
	การวัดและประเมินผล	1	1	1	1.00	ผ่าน

ค่าคุณภาพเครื่องมือเท่ากับ 1.00

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง แบบวัดนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลและการประเมินความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในงานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กิจกรรมแนะแนว ซึ่งข้อมูลส่วนตัวทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ ส่วนคะแนนความเห็นอกเห็นใจ จะเป็น การประเมินแบบภาพรวม และไม่มีผลต่อคะแนนใด ๆ ทางการเรียน แบบวัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาเขียนข้อมูลส่วนตัวตามที่กำหนด

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. ระดับชั้น.....

ส่วนที่ 2 แบบวัดความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง มีข้อความทั้งหมด 14 ข้อ ใช้เวลาทำ 30 นาที กรุณาอ่านข้อความแล้วคิดเชื่อมโยงกับตนเอง จากนั้นทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องด้านขวาโดยเลือกเพียง 1 ช่องเท่านั้น

นักเรียนสามารถเลือกตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับตนเองมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับตนเองมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับตนเองปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับตนเองน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง ข้อความนี้ตรงกับตนเองน้อยที่สุด

ผู้วิจัยสามารถให้ความช่วยเหลือในการอ่านข้อความได้ และเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนนักเรียนคนอื่น กรุณายกมือเรียกเมื่อต้องการความช่วยเหลือ

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1. ฉันรู้สึกมีความสุขที่ได้เล่นกับเพื่อน					
2. ฉันไม่รู้ว่าเพื่อนกำลังเสียใจ					
3. ฉันดีใจที่ภาพยนตร์ที่ดูจบด้วยดี					
4. ฉันรู้สึกกังวลเวลาที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ					
5. ฉันรู้สึกกังวลเมื่อฉันเห็นเพื่อนอยู่ในเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ					
6. ฉันอยากช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนถูกแกล้ง					
7. ฉันคิดว่าเพื่อนแต่ละคนคิดแตกต่างในเรื่องเดียวกันได้					
8. ฉันพยายามทำความเข้าใจเพื่อนแบบคิดว่าถ้าฉันเป็นเพื่อนคนนั้น					
9. ตอนอ่านหนังสือ ฉันคิดตามว่าตัวละครในเรื่องคิดอะไร					
10. ฉันจินตนาการตามเวลาที่เพื่อนเล่าเรื่องที่บ้านให้ฟัง					
11. ฉันตอบ่าเพื่อนเบา ๆ ตอนที่เพื่อนถูกครูดุ					
12. ฉันเล่าความลับของเพื่อนคนหนึ่งให้เพื่อนอีกคนฟัง					
13. ถ้าเพื่อนร้องไห้ ฉันจะถามเพื่อนว่าเป็นอะไร					
14. ฉันตั้งใจฟังเวลาที่เพื่อนเล่าเรื่องที่เขาไม่สบายใจ					
15. ฉันช่วยเพื่อนเก็บของในห้องเรียนให้เรียบร้อย					

กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรม ที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เทคนิคที่ใช้
1	ปฐมนิเทศ	1.เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน และละลายพฤติกรรม ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน 2.เพื่อชี้แจงการจัดกิจกรรม แนะแนวเพื่อเสริมสร้าง ความเห็นอกเห็นใจ 3.เพื่อสร้างความเข้าใจ เบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็น อกเห็นใจ	-เขียนชื่อบนไม้ ไอศกรีม -เกมฉันเลือก อะไร -ระบายสีดอกไม้อัน แห่งความเห็นอก เห็นใจ	- เกม - การใช้งาน ศิลปะ
2	รู้สึกอะไร อยู่นะ	1.เพื่อเรียนรู้ความรู้สึกของ ตนเองและผู้อื่น 2.เพื่อฝึกสังเกตความรู้สึก ของผู้อื่น	- เกมเสี่ยงทาย เหตุการณ์บอก ความรู้สึก -เกมเลียนแบบ ความรู้สึก	- เกม - การใช้ สถานการณ์จำลอง
3	ถ้าฉันเป็น เธอ	เพื่อฝึกคิดในมุมมองของผู้อื่น	- ดูวิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาด ขยะ	- การเรียนรู้จาก ตัวแบบ - การอภิปราย กลุ่ม
4	ฉันเข้าใจ เธอ	เพื่อฝึกการยอมรับตาม มุมมองของผู้อื่น	-เกมทาย ความคิด	- เกม - การใช้ สถานการณ์จำลอง - การอภิปราย กลุ่ม

กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

5	ดูแลกัน อย่างไรดี	1. เพื่อเรียนรู้วิธีการพูดเชิง บวก 2. เพื่อเรียนรู้ภาษากายเชิง บวก	- เล่นเกม (ประโยคเชิงบวก และเชิงลบ)	- เกม - การใช้ สถานการณ์ จำลอง - การแสดง บทบาทสมมติ
6	สร้าง ความรู้สึก ที่ดีต่อกัน	1. เพื่อฝึกสร้างสัมพันธภาพ กับผู้อื่น 2. เพื่อฝึกแสดงออกถึง พฤติกรรมที่เหมาะสมในการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น	- การแสดง บทบาทสมมติ - การฟังอย่าง ตั้งใจ - การสะท้อน ความรู้สึก	- การใช้ สถานการณ์ จำลอง - การแสดง บทบาทสมมติ
7	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนได้แบ่งปัน ความรู้สึกจากการทำ กิจกรรมแนะแนว 2. เพื่อให้นักเรียนประเมิน ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเห็นอกเห็นใจของ ตนเอง	- ระบายสีดอกไม้ แห่งความเห็นอก เห็นใจ - จดหมายถึงตัว ฉัน - การอภิปราย	- การใช้งาน ศิลปะ - การอภิปราย กลุ่ม

กิจกรรมที่ 1

เรื่อง การปฐมนิเทศ

สาระสำคัญ

การปฐมนิเทศ การสื่อสารก่อนที่จะเข้าสู่กิจกรรมการพัฒนาตนเองในด้านส่วนตัวและสังคม อาชีพ และการศึกษา เป็นการชี้แจงเบื้องต้นเพื่อให้นักเรียนได้รับรู้เกี่ยวกับจุดประสงค์หลักของกิจกรรมแนะแนวคือเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจโดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอารมณ์โดยการบอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2) ด้านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น และ 3) ด้านการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและหรือ อวัจนภาษาเพื่อตอบสนองเชิงบวกต่อความรู้สึกผู้อื่น นักเรียนได้เตรียมความพร้อมในด้านจิตใจ สร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ละลายพฤติกรรมของนักเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และเกิดความไว้วางใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนและละลายพฤติกรรมระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
2. เพื่อชี้แจงการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ
3. เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจ

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนเปิดเผยตนเองในสิ่งที่ชอบเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นจากเกมฉันเลือกอะไร
2. นักเรียนการร่วมกันตั้งข้อตกลงระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
3. การทำความเข้าใจความหมายของความเห็นอกเห็นใจจากดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและแนะนำตัว

2. ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมแนะแนวว่าไม่มีการนำข้อมูลส่วนตัวไปเผยแพร่ และการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีผลกับคะแนนใด ๆ ในชั้นเรียนเพื่อสร้างความสบายใจให้กับนักเรียน
3. ผู้วิจัยชี้แจงข้อความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจที่มนุษย์ทุกคนมีทักษะการเห็นอกเห็นใจติดตัวมาแต่กำเนิด และการวิจัยมีความจำเป็นต้องเลือกสุ่มจากคะแนนน้อยเพื่อให้เห็นผลการทดลองจากการใช้กิจกรรมแนะแนวชัดเจน ไม่ได้หมายความว่านักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจต่ำ
4. ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ นักเรียนรับรู้และเข้าใจกระบวนการจัดกิจกรรมโดยรวมจากทั้งหมด 7 ครั้ง
5. นักเรียนและผู้วิจัยร่วมกันสร้างข้อตกลงที่จะใช้ในช่วงการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้วิจัยแจกไม้ไอศกรีมให้นักเรียนเขียนชื่อเล่นและตกแต่งได้ตามจินตนาการ จากนั้นเก็บรวบรวมเพื่อใช้ในการสุ่มเรียกชื่อตอบคำถามหรือพูดแสดงความคิดเห็น
2. นักเรียนร่วมเล่นเกมจับเลือกอะไร โดยการดู Power Point 10 หน้า ที่ในแต่ละหน้ามีภาพแสดง 2 ภาพฝั่งซ้ายและขวา เช่น อากาศร้อนกับหนาว หมากับแมว ฟุตบอลกับวอลเลย์บอล เป็นต้น จากนั้นครูกำหนดเส้นแบ่งบนพื้นเพื่อให้เกิดตำแหน่งซ้ายและขวาให้สอดคล้องกับภาพบน Power Point นักเรียนจะเลือกสิ่งที่ตนเองชอบโดยใช้วิธีย้ายไปทางซ้ายหรือขวาตามภาพ
3. ระหว่างการเล่นเกมน ครูสุ่มเลือกชื่อนักเรียนจากไม้ไอศกรีมเพื่อถามเหตุผลที่นักเรียนเลือกภาพนั้น
4. หลังจากการเล่นเกมน ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับการเลือกภาพต่าง ๆ จากเกมน นักเรียนบางคนอาจเลือกเหมือนกันหรือแตกต่างสลับกันไป ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเกิดการสังเกตซึ่งกันและกันและพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างกัน
5. ผู้วิจัยแจกใบงานดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจและสีไม้ โดยบนกลีบดอกไม้แต่ละกลีบจะมีข้อความที่บอกถึงการมีความเห็นอกเห็นใจทั้ง 3 ด้าน
6. ผู้วิจัยอ่านข้อความบนกลีบดอกไม้ทีละกลีบ หากนักเรียนเข้าใจอยู่แล้วว่าข้อความนั้นบ่งบอกถึงความเห็นอกเห็นใจ นักเรียนสามารถระบายสีกลีบดอกไม้ได้ โดยผู้วิจัย

อธิบายเพื่อลดความกังวลว่าไม่มีการให้คะแนนหรือจะนำมาเปรียบเทียบกับระหว่างเพื่อน แต่เป็นการให้สำรวจตนเองว่านักเรียนรู้จักหรือเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจอย่างไร หากนักเรียนไม่ได้ระบายสีหรือระบายสีน้อยก็ไม่เป็นอะไร

ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ และอธิบายว่านักเรียนจะระบายสีดอกไม้ใหม่อีกครั้งในวันสุดท้ายของการทำกิจกรรม
2. นักเรียนร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสิ่งที่ชอบ หรือข้อเสนอแนะ
3. ผู้วิจัยกล่าวถึงหัวข้อกิจกรรมที่จะทำในครั้งต่อไป และทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรม

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

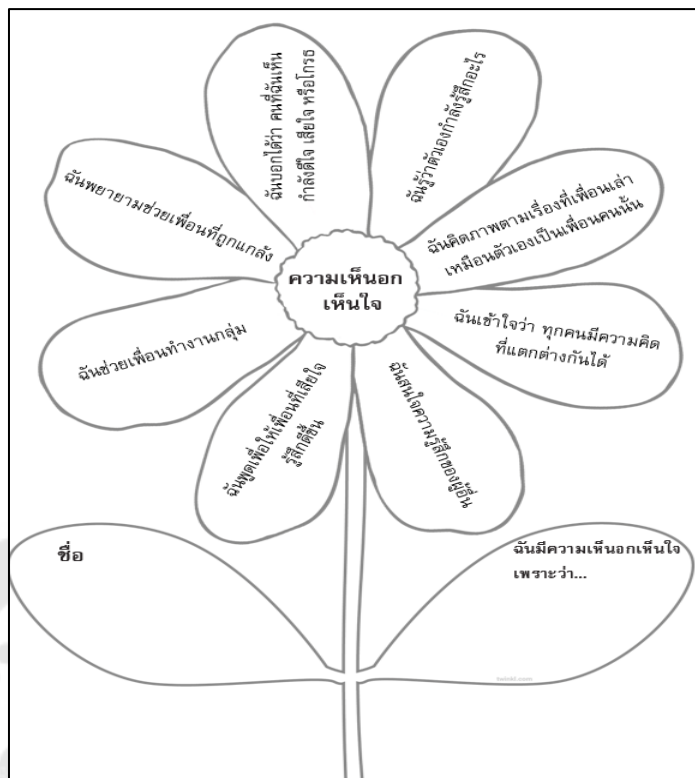
1. Power Point เกมฉันเลือกอะไร (Twinkl Educational Publishing, 2024)
https://docs.google.com/presentation/d/1Y3B8hmzpYd7M6_027YAxrfdj50YekJUQ6gueYBBAhQo/edit#slide=id.p12

ตัวอย่าง

2. ใบงานดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ (Twinkl Educational Publishing, 2024)

ตัวอย่าง

3. ไม้ไอศกรีม
4. ปากกาหมึกเขียนไม้
5. สีไม้

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
2. การตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็น
3. การระบายสีบนดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ

กิจกรรมที่ 2

เรื่อง รู้สึกอะไรอยู่นะ

สาระสำคัญ

การรู้จักอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนสังเกตตนเองและรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เมื่อมีความรู้สึกหนึ่งเกิดขึ้นมา การรู้เท่าทัน คือการที่เราสามารถบอกได้ว่าความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นนี้คือความรู้สึกอะไร เช่น ความรู้สึกโกรธ เงา หงุดหงิด ดีใจ เป็นต้น ตัวอย่างการรู้เท่าทันความรู้สึกของตนเอง เช่น ฉันรู้สึกไม่ค่อยโอเค เวลาที่ถูกครูเรียกให้ตอบโจทย์เลขที่ทำไม่ได้ ฉันกังวลและกลัวตอบผิด เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์รู้เท่าทันความรู้สึกของตนเอง นักเรียนจะสามารถสังเกตและทำความเข้าใจกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น นำไปสู่การยอมรับความรู้สึกซึ่งกันและกันโดยเชื่อมโยงจากตนเองสู่ผู้อื่นเกิดเป็นความเห็นอกเห็นใจและพัฒนาไปสู่การคิดจินตนาการว่าตนเองเป็นผู้อื่นในสถานการณ์นั้น ๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อเรียนรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อฝึกสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนรู้จักอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ จากภาพอีโมจิบอกความรู้สึกและเกมเสียงทายเหตุการณ์บอกความรู้สึก
2. นักเรียนฝึกการสังเกตเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นผ่านเกมเลียนแบบความรู้สึก
3. ในบางครั้งตนเองหรือผู้อื่นอาจซ่อนความรู้สึกบางอย่างไว้เพราะว่าไม่อยากให้คนอื่นรู้ นักเรียนจะฝึกการคาดเดาความรู้สึกผู้อื่น โดยการทายความรู้สึกหลังหน้ากาก ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่บางครั้งอาจทายถูกและบางครั้งอาจทายผิด

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าความเห็นอกเห็นใจโดยให้นักเรียนเลือกบอกข้อความบนดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ
2. ผู้วิจัยแสดงภาพอีโมจิใบหน้าต่าง ๆ และสนทนาร่วมกันว่าแต่ละหน้าหมายถึงความรู้สึกอะไร
3. ระหว่างการสนทนา ผู้วิจัยเขียนระบุความรู้สึกต่าง ๆ บนภาพหน้าอีโมจิเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจความหมายของแต่ละหน้าเป็นความรู้สึกตรงกัน

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้วิจัยนำตาราง 9 ช่องที่มีภาพสถานการณ์จำลองต่าง ๆ วางลงบนพื้น เช่น ภาพเด็กถูกแซงคิว ภาพเด็กทำอาหารหกในโรงอาหาร ภาพเด็กแข่งกีฬาชนะได้ที่ 1 เป็นต้น จากนั้นอธิบายกิจกรรมว่านักเรียนจะโยนลูกเสี่ยงทาย หากไปตกช่องใด นักเรียนจะบอกความรู้สึกของตนเองในแต่ละสถานการณ์
2. ขณะรับฟังนักเรียนบอกความรู้สึกจากสถานการณ์จำลองต่าง ๆ ผู้วิจัยแสดงบทบาทเพื่อเป็นแบบอย่างในการรับฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข และสะท้อนความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน
3. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าในสถานการณ์เดียวกัน นักเรียนแต่ละคนอาจรู้สึกเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ เพื่อเป็นการยอมรับซึ่งกันและกัน และได้เรียนรู้มุมมองของผู้อื่น
4. นักเรียนทำกิจกรรมเลียนแบบความรู้สึก โดยให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อน จากนั้นนักเรียนใช้เวลาคนละ 1 นาทีทำหน้าหรือท่าทางตามความรู้สึกต่าง ๆ โดยให้คู่ของตนเองทำตาม เพื่อเป็นการฝึกสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น รวมถึงสังเกตท่าทางที่สามารถบอกความรู้สึกได้ นักเรียนจะทำตามเพื่อนเสมือนว่าตนเองรู้สึกเช่นเดียวกัน

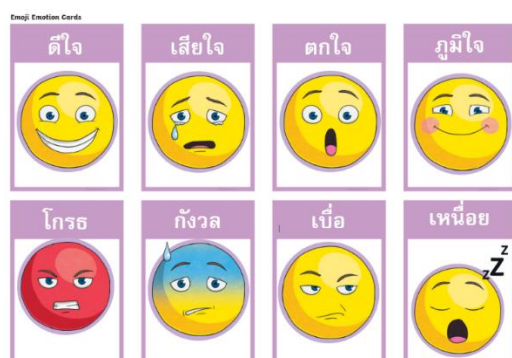
ขั้นสรุป

1. ผู้วิจัยร่วมกันสรุปกับนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการบอกความรู้สึกของตนเองจากสถานการณ์จำลองต่าง ๆ การรับฟังความรู้สึกของผู้อื่น การสังเกตอารมณ์ความรู้สึก และท่าทางของผู้อื่น ตลอดจนการทายความรู้สึกที่ผู้อื่นซ่อนไว้หลังหน้ากาก
2. นักเรียนบอกหรือเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ภาพใบหน้าอีโมจิ (Twinkl Educational Publishing, 2024)

ตัวอย่าง

2. ภาพสถานการณ์จำลองในตาราง 9 ช่อง

ตัวอย่าง

ถูกแฉังคิว 	ทำถาดอาหารหกใน โรงอาหาร 	แข่งกีฬาชนะได้ที่ 1
เตะบอลเข้าประตูฟุตบอล 	หลงทาง 	ทำโทรศัพท์มือถือหาย
ช่วยเพื่อนที่หกล้ม 	ถูกเพื่อนเดินชนแต่ เพื่อนไม่ขอโทษ 	นั่งรถนาน ๆ

ภาพจากอินเทอร์เน็ต

3. ภาวะที่ใช่โยนเสี่ยงทาย (ถุงชิปลือคใส่เมล็ดถั่ว)

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมระหว่างร่วมกิจกรรม
2. การตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น

กิจกรรมที่ 3

เรื่อง ถ้าฉันเป็นเธอ

สาระสำคัญ

การเห็นอกเห็นใจทางความคิดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือการมองในมุมมองของอีกฝ่าย เหตุการณ์ที่เราตอบสนองทางความคิดโดยคิดแบบเอาตัวเราไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับอีกฝ่ายและเข้าใจมุมมองของเขา บนโลกนี้ต่างคนต่างก็มีความคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนการคิดเพื่อทำความเข้าใจผู้อื่นเนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและการสร้างสัมพันธภาพ การไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น ไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นโดยไม่ไตร่ตรองทั้งในชีวิตและในโลกอินเทอร์เน็ตจะก่อให้เกิดความสงบสุขและยังช่วยลดปัญหาการกลั่นแกล้งกันและปัญหาความขัดแย้งด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อฝึกคิดในมุมมองของผู้อื่น

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนสังเกตการกระทำจากตัวละครในวิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาดขยะ
2. คิดตามสถานการณ์เพื่อทำความเข้าใจความคิดที่ส่งผลต่อการกระทำ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ทบทวนการรับรู้ความรู้สึกตนเองและผู้อื่น โดยนักเรียนตรวจสอบความรู้สึกด้วยการจับคู่กับเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนสอบถามความรู้สึกซึ่งกันและกัน ด้วยคำถามว่า “วันนี้ฉันรู้สึก..... เพราะว่า..... แล้วเธอรู้สึกอย่างไร”
2. ให้นักเรียนดูวิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาดขยะจนจบเรื่อง

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนเรียนรู้จากตัวแบบจากการดูวิดีโอซ้ำ จากนั้นหยุดวิดีโอในช่วงต่าง ๆ เพื่อให้
นักเรียนได้สังเกตและทายความคิดของตัวละครแต่ละบทบาทในเรื่อง ด้วยการให้
คำถาม
เขาทำอะไร
เขารู้สึกอย่างไร
เขาน่าจะคิดอะไร
เพราะอะไรเขาจึงคิดแบบนั้น
2. ผู้วิจัยฟังอย่างตั้งใจ ทวนความ ให้ความสำคัญกับคำตอบของนักเรียนแต่ละคนที่อาจ
แตกต่างกันไป เพื่อเป็นแบบอย่างในการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นสรุป

1. นักเรียนจับคู่และช่วยกันคิดสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยให้เราคิดในมุมมองของผู้อื่น
2. นักเรียนทุกคนแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้
3. ผู้วิจัยช่วยสรุปวิธีการคิดในมุมมองของผู้อื่นว่าเราสามารถคิดแตกต่างกันได้ อย่างไรก็
ตามเมื่อเราลองติดตามสถานการณ์ สาเหตุที่ทำให้รู้สึกในเรื่องต่าง ๆ ของใครคนหนึ่ง
จะทำให้เราเข้าใจเขามากขึ้นและก่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันและเป็นการ
สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาดขยะ
<https://www.youtube.com/watch?v=oujqv98ZsZM>

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมระหว่างร่วมกิจกรรม
2. การตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น
3. ใบงานการคิดในมุมมองของผู้อื่น

กิจกรรมที่ 4

เรื่อง ฉันเข้าใจเธอ

สาระสำคัญ

การเห็นอกเห็นใจทางความคิดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือการมองในมุมมองของอีกฝ่าย เหตุการณ์ที่เราตอบสนองทางความคิดโดยคิดแบบเอาตัวเราไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับอีกฝ่ายและเข้าใจมุมมองของเขา บนโลกนี้ต่างคนต่างก็มีความคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนการคิดเพื่อทำความเข้าใจผู้อื่นเนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและการสร้างสัมพันธภาพ การไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น ไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นโดยไม่ไตร่ตรองทั้งในชีวิตและในโลกอินเทอร์เน็ตจะก่อให้เกิดความสงบสุขและยังช่วยลดปัญหาการกลั่นแกล้งกันและปัญหาความขัดแย้งด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อฝึกการยอมรับตามมุมมองของผู้อื่น

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนทลายความคิดของผู้อื่นจากสถานการณ์จำลองต่าง ๆ
2. นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นด้วยโครงสร้างประโยค “เขารู้สึก..... เพราะว่าเขาน่าจะคิดว่า.....”

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ทบทวนการรับรู้ความรู้สึกตนเองและผู้อื่น โดยนักเรียนตรวจสอบความรู้สึกด้วยการจับคู่กับเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนสอบถามความรู้สึกซึ่งกันและกัน ด้วยคำถามว่า “วันนี้ฉันรู้สึก..... เพราะว่า..... แล้วเธอรู้สึกอย่างไร”

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ผู้วิจัยฟังอย่างตั้งใจ ทวนความ ให้ความสำคัญกับคำตอบของนักเรียนแต่ละคนที่อาจแตกต่างกันไป เพื่อเป็นแบบอย่างในการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

4. นักเรียนดูภาพสถานการณ์จำลองจากตาราง 9 ช่องที่ใช้ในกิจกรรมที่ 2 แล้วทาย
ความคิดของคนในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วยการใช้คำถาม
เขาทำอะไร
เขารู้สึกอย่างไร
เขาน่าจะคิดอะไร
เพราะอะไรเขาจึงคิดแบบนั้น

ขั้นสรุป

4. นักเรียนจับคู่และช่วยกันคิดสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยให้เราคิดในมุมมองของผู้อื่น
5. นักเรียนทุกคนแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้
6. ผู้วิจัยช่วยสรุปวิธีการคิดในมุมมองของผู้อื่นว่าเราสามารถคิดแตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตาม
ตามเมื่อเราลองติดตามสถานการณ์ สาเหตุที่ทำให้รู้สึกในเรื่องต่าง ๆ ของใครคนหนึ่ง
จะทำให้เราเข้าใจเขามากขึ้นและก่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันและเป็นการ
สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

2. วิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาดขยะ
<https://www.youtube.com/watch?v=oujqv98ZsZM>
3. ภาพสถานการณ์จำลองในตาราง 9 ช่องจากกิจกรรมที่ 2
4. ใบงานการคิดในมุมมองของผู้อื่น

ตัวอย่าง

แข่งกีฬาชนะได้ที่ 1 	เขาทำอะไร เขารู้สึกอย่างไร เขาน่าจะคิดอะไร เพราะอะไรเขาจึงคิดแบบนั้น
ทำโทรศัพท์มือถือหาย 	เขาทำอะไร เขารู้สึกอย่างไร เขาน่าจะคิดอะไร เพราะอะไรเขาจึงคิดแบบนั้น

ภาพจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

4. การสังเกตพฤติกรรมระหว่างร่วมกิจกรรม
5. การตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น
6. ใบงานการคิดในมุมมองของผู้อื่น

กิจกรรมที่ 5

เรื่อง ดูแลกันอย่างไรดี

สาระสำคัญ

การแสดงออกเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจหรือให้กำลังใจเป็นการสื่อสารที่แสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าเรากำลังสนใจ และตั้งใจฟังสิ่งที่เขาพูดอยู่ รวมไปถึงให้ความสำคัญกับความคิด ความรู้สึก และคุณค่าในตัวตนของคนนั้นด้วย ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยให้เราก้าวเข้าไปในความเป็นตัวตนของอีกฝ่ายอย่างเข้าใจ และป้องกันการด่วนสรุป หรือตัดสินฝ่ายตรงข้าม การฟังคนอื่นอย่างไม่มีเงื่อนไขจะช่วยให้เราเข้าใจเขาได้อย่างลึกซึ้ง และเป็นผลให้เกิดความรู้สึกที่อยากจะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ การใช้ท่าทางและการแสดงความรู้สึกทางใบหน้าจะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีทางสังคม มีความถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน และช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อเรียนรู้วิธีการพูดเชิงบวก
2. เพื่อเรียนรู้ภาษากายเชิงบวก

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนใช้สถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการแสดงอารมณ์ทางใบหน้า ฝึกการใช้ท่าทาง และฝึกพูดเชิงบวกโดยการแสดงบทบาทสมมติ
2. นักเรียนใช้สถานการณ์จำลองเพื่อทดลองแสดงอารมณ์ทางใบหน้า การใช้ท่าทาง และพูดเชิงลบโดยการแสดงบทบาทสมมติ
3. นักเรียนสังเกตผู้อื่นขณะแสดงบทบาทสมมติ ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และสะท้อนความรู้สึก

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้วิจัยถามความรู้สึกของนักเรียนและให้แบ่งปันความรู้สึกเป็นคู่ๆ จากนั้นเลือกนักเรียนแบบสุ่มชื่อจากไม้ไอศกรีมเพื่อให้แบ่งปันความรู้สึกกับทั้งกลุ่ม

2. ทบทวนความรู้เกี่ยวกับการฝึกคิดและยอมรับตามมุมมองผู้อื่นโดยนำภาพจากวิดีโอเรื่อง Garbage Man ลูกชายคนกวาดขยะ มาใช้ในการสนทนา
3. ผู้วิจัยแจกสติ๊กเกอร์หน้าแสดงความรู้สึก
4. นักเรียนเริ่มสำรวจภาพและคำบรรยายสถานการณ์ด้วยตนเองแบบ Gallery Walk โดยนักเรียนจะคิดเพื่อตอบคำถามของแต่ละภาพว่า ใคร ทำอะไร เขาน่าจะรู้สึกอย่างไร เช่น ภาพเด็กได้ของขวัญวันเกิด ภาพเด็กเล่นเลโก้สร้างเมือง ภาพเด็กกำลังร่อนแข่งวิ่ง ภาพเด็กใส่แว่นชอบอ่านหนังสือ ภาพเด็กวิ่งหกล้มหัวเข้าถลอก ภาพเด็กทำอาหารหกบนโต๊ะอาหาร ภาพเด็กนั่งที่สนามเด็กเล่นคนเดียว
5. ขณะเดินดูภาพต่าง ๆ นักเรียนแต่ละคนติดสติ๊กเกอร์หน้าแสดงความรู้สึกได้ภาพแต่ละภาพ

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนนั่งรวมกัน จากนั้นให้นักเรียนผลัดกันเลือกจะไปดูภาพไหนด้วยกัน
2. เมื่อเลือกภาพได้แล้ว ผู้วิจัยแนะนำประโยคตัวอย่างที่จะพูดกับเด็กในภาพ ภาพละ 3 ประโยค
3. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เลือกประโยคว่าประโยคใดเป็นเชิงบวก ประโยคใดเป็นเชิงลบ
4. ผู้วิจัยใช้ไม้ไผ่กริมจับคู่นักเรียนและให้นักเรียนสลับกันใช้เทคนิคการฟังอย่างตั้งใจ และการพูดสะท้อนความรู้สึก โดยกำชับว่าให้ต่างฝ่ายต่างสังเกตซึ่งกันและกันขณะที่ร่วมสนทนา

ขั้นสรุป

1. นักเรียนร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้
2. ผู้วิจัยติดภาพเหตุการณ์ลักษณะเดียวกับกิจกรรม Gallery Walk บนกระดาน 1 ภาพ คือภาพเหตุการณ์ที่มีคำบรรยายว่า เด็กนักเรียนใหม่นั่งทานอาหารที่โรงอาหารคนเดียว จากนั้นให้นักเรียนเขียนประโยคที่อยากจะพูดกับเด็กคนนั้นในกระดานและเอาไปติดไว้ที่ใต้ภาพ

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ไม้ไผ่กริม
2. สติ๊กเกอร์หน้าแสดงความรู้สึก

3. ภาพเหตุการณ์

4. ตัวอย่างประโยคเพื่อใช้ในการพูด

ตัวอย่าง

	1. สุขสันต์วันเกิด ขอให้ได้ของที่ชอบนะ 2. กล่องเล็กจัง เราเคยได้กล่องใหญ่กว่านี้อีก 3. มันจะเป็นอะไรนะ น่าตื่นเต้นจัง
	1. เธออ่านเรื่องอะไร ดูน่าอ่านบ้างจัง 2. ถ้าเธออ่านจบแล้ว เรามาแลกเปลี่ยนอ่านเอาไหม 3. อ่านหนังสือเป็นอะไรที่น่าเบื่อมาก เล่นเกมสนุกกว่าตั้งเยอะ
	1. คนอะไรเล่นคนเดียว ฮ่า ๆ ๆ 2. มาเล่นบอลด้วยกันไหม ได้ออกกำลังกายด้วยนะ 3. อยากเล่นกับพวกเราไหม

ภาพจากอินเทอร์เน็ต

5. กระดาษ post it note เพื่อเขียนประโยค

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม
2. การอภิปรายของนักเรียน
3. ประโยคที่นักเรียนเขียนบอกคนในภาพ

กิจกรรมที่ 6

เรื่อง สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน

สาระสำคัญ

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในชั้นเรียนจะช่วยให้ นักเรียนมีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข กิจกรรมนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือ การสื่อสาร และการแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อฝึกสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
2. เพื่อฝึกแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนร่วมระดมความคิดเพื่อกำหนดสถานการณ์จำลอง
2. นักเรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 5 มาประกอบแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ การแสดงอารมณ์ทางใบหน้าและการใช้ท่าทางเชิงบวก และการพูดด้วยประโยคเชิงบวก

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้วิจัยทบทวนการเรียนรู้ครั้งก่อนโดยเลือกภาพจากกิจกรรมที่ 5 มาประกอบ จากนั้นให้นักเรียนเลือกประโยคเชิงบวกเพื่อบอกคนในภาพ
2. ครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ คือ "เคยมีเพื่อนที่ทำให้เรารู้สึกดีมาก ๆ ไหม" "เพื่อนที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร"
3. ครูอธิบายวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยบอกว่าเราจะมาเรียนรู้วิธีสร้างความรู้สึกที่ดีระหว่างกัน

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. แจกบัตรคำคุณลักษณะให้แต่ละคนคนละ 1 ใบ เช่น มีน้ำใจ รับฟังความคิดเห็น ช่วยเหลือ แบ่งปัน ให้กำลังใจ
2. ให้นักเรียนเดินไปรอบ ๆ ห้องเพื่อหาคู่ที่มีคุณลักษณะที่ตนคิดว่าเสริมกันได้ เช่น มีน้ำใจ จับคู่กับ ช่วยเหลือเพื่อน
3. เมื่อจับคู่ได้แล้ว ให้นักเรียนอธิบายว่าทำไมถึงเลือกคู่นั้น
4. แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่มโดยเลือกจากไม้ไอศกรีม จากนั้นแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อเลือกสถานการณ์จำลอง
5. นักเรียนตกลงกันในกลุ่มเพื่อแบ่งหน้าที่ในการแสดงบทบาทสมมติ โดยพยายามใช้คำพูดและภาษากายเชิงบวกในกลุ่ม จากนั้นทำการฝึกฝน
6. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติทีละกลุ่ม โดยผู้วิจัยก็สมมติว่าเป็นการดูจากทีวี จากนั้น “กดภาพนิ่ง” (freeze frame) ให้นักเรียนกลุ่มที่แสดงอยู่หยุดค้างไว้ เพื่อให้เพื่อน ๆ ร่วมกันสังเกตและวิเคราะห์ความรู้สึก ตลอดจนการเสนอแนะ

ขั้นสรุป

1. ครูชวนนักเรียนสะท้อนความรู้สึกจากการทำกิจกรรม โดยใช้คำถาม เช่น "เพื่อนของเรา มีข้อดีอะไรที่เราไม่เคยรู้มาก่อน" "เราจะทำอย่างไรได้บ้างเพื่อให้เพื่อนรู้สึกดีเมื่ออยู่กับเรา"
2. นักเรียนร่วมกันแบ่งปันความรู้สึกและข้อดีของการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. บัตรคำคุณลักษณะ

ตัวอย่าง

ภาพจาก Twinkl Educational Publishing (2024)

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมกลุ่ม
2. ประเมินจากความสามารถในการระบุคุณลักษณะที่ดีของเพื่อน
3. ประเมินจากการสะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นหลังทำกิจกรรม

กิจกรรมที่ 7

เรื่อง การปัจฉิมนิเทศ

สาระสำคัญ

การปัจฉิมนิเทศ เป็นกระบวนการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในงานแนะแนว โดยการทบทวนหัวข้อเรื่องต่าง ๆ จากกิจกรรม นักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายเพื่อตรวจสอบความเข้าใจจากการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการสะท้อนกลับความรู้สึีก่อน ระหว่างและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสนประเมินตนเอง และมีแนวทางในการนำทักษะที่ได้ฝึกฝนรวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไปปรับใช้ในการพัฒนาตนเองทางด้านส่วนตัวและสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนได้แบ่งปันความรู้สึีกจากการทำกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อให้นักเรียนประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจของตนเอง

สาระการเรียนรู้

1. นักเรียนประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยระบายสีดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจที่ได้เคยระบายสีไว้ในกิจกรรมการปฐมนิเทศ
2. นักเรียนทำจดหมายเพื่อให้ตัวเองเปิดอ่าน โดยใส่กระดาษเขียนข้อความไว้ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 คือสิ่งที่นักเรียนจะปฏิบัติเพื่อเป็นการแสดงความเห็นอกเห็นใจ ฉบับที่ 2 คือข้อความชมเชย
3. นักเรียนร่วมกันอภิปรายความรู้สึีก่อน ระหว่าง และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้วิจัยแสดงแผนภาพกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติตั้งแต่ครั้งที่ 1 – 4 เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์
2. ผู้วิจัยนำดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจจากกิจกรรมวันปฐมนิเทศมาแสดงอีกครั้ง

3. ผู้วิจัยแจกดอกไม้ของนักเรียนแต่ละคนคืน และให้เวลาเพื่อใช้ในการพิจารณาอ่านข้อความต่าง ๆ และกลีบดอกไม้ที่นักเรียนได้ระบายไปแล้ว
4. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สอบถามเพิ่มเติมหากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อความบนดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. หลังจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อความบนดอกไม้ร่วมกัน ผู้วิจัยพูดทบทวนเพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจเกี่ยวกับการประเมินครั้งนี้ที่ไม่มีผลต่อคะแนนใด ๆ ในโรงเรียน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนใช้สีไม้ระบายเพิ่มเติมเพื่อเป็นการประเมินความเข้าใจต่อความเห็นอกเห็นใจของตนเองหลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด ใช้เวลาประมาณ 10 นาที
3. ผู้วิจัยแจกซองจดหมายและกระดาษฉบับที่ 1 เพื่อให้นักเรียนเขียนสิ่งที่อยากจะทำเพื่อเป็นการแสดงความเห็นอกเห็นใจ โดยผู้วิจัยอธิบายว่านักเรียนสามารถเลือกจากดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ หรือเลือกจากเรื่องเล็กๆ ตามกิจกรรมที่เคยทำด้วยกัน เช่น ช่วยเพื่อนเก็บของหลังจากเลิกเรียน กล่าวคำชมเชยเพื่อนเมื่อเพื่อนตอบคำถามถูก ชัยบัให้เพื่อนนั่งข้าง ๆ เมื่อที่นั่งไม่พอ
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคน แบ่งปันอ่านข้อความของตนเอง จากนั้นผู้วิจัยใส่กระดาษฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นข้อความชมเชยให้นักเรียน โดยบอกกติกาการเปิดอ่านจดหมายว่า นักเรียนจะเปิดอ่านคำชมเชยได้เมื่อได้ปฏิบัติตามที่เขียนไว้แล้วเท่านั้น

ขั้นสรุป

1. นักเรียนร่วมกันแบ่งปันความรู้สึกจากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเรื่องการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งนักเรียนอาจแสดงความรู้สึกโดยรวมหรือแบ่งเป็นก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมก็ได้
2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนบอกข้อเสนอแนะหรือซักถามเพิ่มเติม
3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและแจ้งวัน เวลา ในการทำแบบทดสอบความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบงานดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ
2. ชองจดหมาย
3. กระดาษบันทึกข้อความขนาดเล็ก
4. ดินสอสี ดินสอ ปากกา

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรม
2. การระบายสีบนดอกไม้แห่งความเห็นอกเห็นใจ
3. ข้อความในซองจดหมายถึงตัวฉัน

ประวัติผู้เขียน

